

**T.C.
IŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

Yağmur Melisa ERKAYA

**EBEVEYNLER İLE ÇOCUKSUZ BİREYLERİN YAŞAM
DOYUMLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI: YAŞAMDA
ANLAMIN ETKİSİ VE ÖZGECİLİĞİN DÜZENLEYİCİ ROLÜ**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Emel ERDOĞDU**

İSTANBUL, Ocak 2026

**T.C.
IŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ NABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**Yağmur Melisa ERKAYA
(23PSKO5015)**

**EBEVEYNLER İLE ÇOCUKSUZ BİREYLERİN YAŞAM
DOYUMLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI: YAŞAMDA
ANLAMIN ETKİSİ VE ÖZGECİLİĞİN DÜZENLEYİCİ ROLÜ**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Emel ERDOĞDU**

İSTANBUL, Ocak 2026

**T.C.
IŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**Yağmur Melisa ERKAYA
(23psko5015)**

**EBEVEYNLER İLE ÇOCUKSUZ BİREYLERİN YAŞAM
DOYUMLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI: YAŞAMDA
ANLAMIN ETKİSİ VE ÖZGECİLİĞİN DÜZENLEYİCİ ROLÜ**

Tezin Savunulduğu Tarih: 23.01.2026

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Emel ERDOĞDU/ Işık Üniversitesi

Diğer Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Berna AKÇINAR YAYLA/ Işık Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Nur İNCİ NAMLI/ Doğu Üniversitesi

İSTANBUL, Ocak 2026

ÖZET

EBEVEYNLER İLE ÇOCUKSUZ BİREYLERİN YAŞAM DOYUMLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI: YAŞAMDA ANLAMIN ETKİSİ VE ÖZGECİLİĞİN DÜZENLEYİCİ ROLÜ

Literatüre bakıldığında ebeveynlik statüsü ve yaşam doyumu üzerine olan çalışmalar bulunmakla birlikte, yaşam doyumu üzerinde önemli bir etkisi bulunduğu bilinen yaşamın anlamının aracılık etkisinin çalışıldığı literatür kısıtlıdır. Bununla birlikte bu çalışmada özgeciliğin yaşamda anlam algısını artırabilecek bir olgu olması sebebiyle düzenleyici etkisine yer verilmiş ve bütüncül bir model sunabilmek hedeflenmiştir. Bu çalışma kapsamında katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarının yaşam doyumları bağlamında karşılaştırılırken bu ilişkide yaşamın anlamı ve özgeciliğin aracılık ve düzenleyicilik rollerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yaşamın anlamı, mevcut ve aranan anlam olmak üzere iki alt boyutta değerlendirilmektedir. Bununla birlikte katılımcıların yaşam doyumlarının sosyodemografik faktörlere ile olan ilişkileri de incelenmiştir.

Araştırma örneklemini 18-73 yaş aralığında kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Araştırma örneklemine çevrimiçi yollardan kartopu örnekleme ile ulaşılmıştır. Araştırma verileri Sosyodemografik Bilgi Formu, Yaşam Doyumu Ölçeği, Yaşamda Anlam Ölçeği ve Özgecilik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilebilmesi adına SPSS v31 ve Hayes PROCESS eklentisi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre çocuk sahibi olan bireylerin yaşam doyumları çocuksuz bireylere kıyasla daha yüksektir. Fakat bu ilişki arasında yaşamın aranan anlamının kısmi, yaşamın mevcut anlamının ise tam aracılık etkisi olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu model ve örneklem kapsamında özgeciliğin düzenleyici bir etkisi

bulunmamaktadır. Sonuç olarak bu çalışma ebeveynliğin yaşamda anlam algısını destekleyen kayda değer bir kaynak olduğunu göstermekle beraber, yaşamda anlamın kaynağını farklı şekillerde bulabilen bireylerin de yaşam doyumlarının yüksek olacağına dair önemli bir bulgu sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yaşam Doyumu, Yaşamın Anlamı, Özgecılık, Ebeveynlik

ABSTRACT

A COMPARISON OF LIFE SATISFACTION BETWEEN PARENTS AND CHILDLESS INDIVIDUALS: THE MEDIATING ROLE OF MEANING OF LIFE AND THE MODERATING ROLE OF ALTRUISM

Although there are studies on parenting status and life satisfaction in the literature, the mediating effect of meaning in life, which has a significant effect on life satisfaction, is limited. However, in this study since altruism is a factor that can increase the perception of meaning in life, the moderating effect of altruism was included and it was aimed to present a comprehensive model. In this study, participants' parenting status was compared in the context of life satisfaction with the aim of examining the mediating and moderating roles of meaning in life and altruism in this relationship. Meaning in life was measured in two sub-dimensions as presence of meaning in life and search for meaning in life. In addition, the relationship between participant groups' life satisfaction and sociodemographic factors was also studied.

The research sample consist of women and men aged 18-73. The research sample was reach through online sources and snowball sampling. Research ddata was collected using Sociodemographic Information Form, Life Satisfaction Scale, Meaning in Life Scale and Altruism Scale.

To analyze the collected data, we used SPSS v31 and the Hayes PROCESS add-on. According to the analysis results, individual with children have higher life satisfaction those who do not have children. However, it was found that search for meaning in life partially mediates this relationship, while the presence of meaning in life mediates it. Furthermore, within this model and sample, altruism does not have a moderating effect.

In conclusion, this study demonstrates that parenthood is a significant source that supports the perception of presence meaning in life, it also presents an important finding that people who can find meaning in life in different ways will also have higher life satisfaction.

Keywords: Life Satisfaction, Meaning of Life, Altruism, Parenting

TEŞEKKÜR

Yolculuğum boyunca benden desteklerini esirgemeyen, varlıklarıyla bana güç veren herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.

Öncelikle, tez sürecimin en başından sonuna kadar, akademik bilgi birikiminin yanı sıra nezaketi, sabrı ve yapıcı yaklaşımıyla yanımda olan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Emel Erdoğan'ya minnettarım. Motivasyonumu kaybettiğim zamanlarda destekleyici tavrıyla inancımı tazeleyen hocama, bu süreci benim adıma kolaylaştırdığı için teşekkür ederim.

Eğitimim süresince üzerimde büyük emeği olan, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum ve jürimde yer alarak beni onurlandıran kıymetli hocam Doç. Dr. Berna Akçınar Yayla'ya en derin saygılarımı sunarım. Ayrıca değerli vakitlerini ayırıp tezimi titizlikle inceleyen ve kıymetli geri bildirimleriyle çalışmama katkı sunan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Nur İnci Namlı'ya teşekkür ederim.

Bu süreçte yalnız olmadığımı hissettiren, dostluklarıyla bana iyi gelen ve tüm yorgunluğumu alan sevgili arkadaşlarım Ceylin ve Naz'a teşekkür ederim. Ayrıca bu süreci birlikte deneyimlediğimiz Burçin'e de teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu sürecin her anında yanımda olan, sabrı ve anlayışıyla yükümü hafifleten, varlığıyla bana her zaman güç veren en büyük destekçim Ahmetcan'a sonsuz teşekkürler.

Ve son olarak... Hayattaki en büyük şansım olan, sevgilerini ve desteklerini üzerimden bir an olsun eksik etmeyen canım aileme; annem, babam; her koşulda yanımda olan teyzem ve sadece bir kardeş değil, hayattaki en yakın dostum ve sırdaşım olan canım ablama sonsuz teşekkürlerimle...

Yağmur Melisa ERKAYA

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ONAY SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	İV
TEŞEKKÜR	VI
İÇİNDEKİLER	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
TABLOLAR LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII
BÖLÜM 1.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	1
1.2 ARAŞTIRMA MODELİ.....	3
1.3 HİPOTEZLER.....	4
BÖLÜM 2.....	6
2. LİTERATÜR.....	6
2.1 ÇOCUK SAHİBİ OLMA.....	6
2.2 YAŞAM DOYUMU	10
2.3 YAŞAMIN ANLAMI	13
2.4 ÖZGECİLİK.....	16

BÖLÜM 3	20
3. YÖNTEM	20
3.1. ÖRNEKLEM	20
3.1.1 Örneklem İşleme Kriterleri	20
3.1.2 Örneklem Dışlama Kriterleri	21
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	21
3.2.1 Özgeçilik Ölçeği	21
3.2.2 Yaşamın Anlamı Ölçeği.....	21
3.2.3 Yaşam Doyumu Ölçeği.....	22
3.3 ARAŞTIRMANIN DESENİ	22
BÖLÜM 4	24
4. VERİ ANALİZİ	24
BÖLÜM 5	26
5. BULGULAR	26
5.1 ÖLÇEKLERİN NORMAL DAĞILIM ANALİZLERİ	26
5.2 ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK ANALİZLERİ	27
5.3 KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	27
5.4 EBEVEYNLER VE ÇOCUKSUZ KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK VERİLER BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	30

5.5 YAŞAM DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER	33
5.6 ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ADINA YAPILAN T-TESTLER.....	37
5.7 DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER KORELASYON ANALİZLERİ.....	38
5.8 ARACI DEĞİŞKENLERİN YAŞAM DOYUMU ÜZERİNDE DOĞRUDAN ETKİSİNİN TEST EDİLMESİ (REGRESYON ANALİZİ).....	42
5.9 ARACILIK VE DÜZENLEYİCİLİK ANALİZLERİ	42
5.9.1 Özgeçiliclik Değişkeninin Düzenleyicilik Analizleri.....	43
5.9.2 Yaşamın Anlamı Değişkeninin Aracılık Analizleri	46
5.9.3 Araştırma Değişkenlerinin Bütünsel Bir Model Olarak İncelenmesi Adına Düzenlenmiş Aracılık Analizleri.....	50
BÖLÜM 6.....	54
6. TARTIŞMA	54
6.1 YAŞAM DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	54
6.2 ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI	60
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR	70
EKLER.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Araştırma Modeli.....	4
Şekil 5.1 Çocuk sahibi olma durumu ve yaşamda anlam arayışı arasında özgeciliğin düzenleyici etkisi.....	43
Şekil 5.2 Çocuk sahibi olma durumu ve yaşamda mevcut anlam arasında özgeciliğin düzenleyici etkisi.....	45
Şekil 5.3 Çocuk sahibi olma durumu ve yaşam doyumu arasında anlam arayışının aracılık etkisi	48
Şekil 5.4 Çocuk sahibi olma durumu ve yaşam doyumu arasında yaşamın mevcut anlamının aracılık etkisi	50
Şekil 5.5 Araştırma değişkenlerinin bütünsel olarak analiz edilmesi adına yapılan düzenlenmiş aracılık analizi (yaşamın aranan anlamının aracılığı ile) 51	
Şekil 5.6 Araştırma değişkenlerinin bütünsel olarak analiz edilmesi adına yapılan düzenlenmiş aracılık analizi (yaşamın mevcut anlamının aracılığı ile)53	

TABLolar LİSTESİ

Tablo 5.1 Ölçeklerin Normal Dağılım Analiz Bulguları.....	26
Tablo 5.2 Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları	27
Tablo 5.3 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri (n=317).....	29
Tablo 5.4 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması Adına Yapılan Ki-Kare Analizi	32
Tablo 5.5 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması Adına Yapılan T-Test Analizi	33
Tablo 5.6 Yaşam Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Adına Yapılan T-Test Analizi.....	35
Tablo 5.7 Yaşam Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Adına Yapılan ANOVA Analizi	36
Tablo 5.8 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu, Yaşamın Aranan Anlamı Ve Yaşamın Mevcut Anlamı Arasındaki İlişkileri Analiz Etmek Amacı İle Yapılan T-Test Analizi	38
Tablo 5.9 Araştırma Değişkenleri Arasında Anlamı Bir İlişki Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Analizi.....	41
Tablo 5.10 Yaşamın Aranan Anlamı ve Mevcut Anlamının Yaşam Doyumunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 5.11 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Anlam Arayışı Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisini İncelemek Amacıyla Yapılan Düzenleyicilik Analizi Sonuçları.....	44
Tablo 5.12 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Mevcut Anlam Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisini İncelemek Amacıyla Yapılan Düzenleyicilik Analizi Sonuçları.....	46
Tablo 5.13 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu İlişkisinde, Yaşamın Aranan Anlamının Aracı Rolüne İlişkin Basit Regresyon Analizi....	47

KISALTMALAR LİSTESİ

APA: American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Derneği)

ÖÖ: Özgecılık Ölçeği

WHO: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

YAÖ-A: Yaşamın Anlamı Ölçeği- Aranan

YAÖ-M: Yaşamın Anlamı Ölçeği-Mevcut

YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Çocuk sahibi olma veya çocuksuz bir yaşam sürme kararı bireyin yaşamındaki önemli kararlarından biridir. Bu karar, bireyin yaşamının farklı alanlarını etkileyebilecek psikolojik sonuçlara yol açabilir. Çocuk sahibi olma kararı, yaşamın anlamına dair bireysel algıların da bir yansımasıdır.

Yaşam doyumu, bireyin hayatının genel kalitesine dair bilinçli bir bilişsel yargıyı temsil eden bir kavram olarak tanımlanmıştır ve bu yargının kriterleri de kişiden kişiye değişmektedir (Pavot ve Diener, 1993). Bu bağlamda ebeveynler, çocukları büyüdüklerinde onlardan bir fayda sağlayacaklarına inandıkları için ebeveyn olma yönünde karar alırken; çocuk sahibi olmadan da yüksek bir yaşam doyumu sürdürebileceğini düşünen bireyler çocuk sahibi olmama yönünde karar almaktadır (Bauer, Brandt ve Kneip, 2022).

Park, Park ve Peterson (2010) 'a göre yaşamda anlama sahip olmak, yaşam doyumu adına hem bir hedef hem de bir araçtır. Yaşamlarında zaten önemli bir anlam olan bireyler için anlam arayışının devam etmesi yaşam doyumunu artıran bir faktör olarak bulunmuştur. Yaşamlarını anlamlı bulan bireyler daha az depresyon yaşamakta ve daha yüksek öz saygıya, daha pozitif duygudurumuna ve daha fazla yaşam doyumuna sahip olmaktadır (Steger vd., 2006).

Bununla birlikte varoluşçu psikoloji kavramlarından olan yaşamın anlamı iki ayrı kategori halinde incelenmiştir. Bunlar yaşamın mevcut anlamı ve yaşamın aranan anlamıdır. Varoluşçu psikoloji, bireylerin yaşamlarına anlam kazandırma ve kazandıkları bu anlamı sürdürme süreçlerinde yaptıkları farklı seçimlerin etkili olduğunu savunmaktadır (Frankl, 1963). Pozitif psikoloji perspektifinden bakıldığında ise yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel boyutunu oluşturmaktadır (Andrews ve Withey, 1976). Ebeveyn olma kararı da

insan yaşamında yapılan önemli seçimlerin başında gelmektedir. Çocuksuz bireyler yaşamlarını anlamlı kılabilmek amacıyla başka kaynaklar geliştirir ve bu durum da pozitif psikolojinin teşvik etmeyi hedeflediği bir gelişim ile sonuçlanır (Avison ve Furnham, 2015; Tucker, 2006). Bu bağlamda özgeci davranışlar yaşamdaki mevcut anlamı artırarak yaşam doyumuna pozitif yönde katkı sağlamaktadır (Bal ve Topuz, 2015). Son yıllarda birçok ülkede çocuk sahibi olmayan bireylerin sayısı günden güne artış göstermektedir (Miettinen vd., 2015). Buna karşılık toplumun büyük bir kısmı çocuk sahibi olmayı uygun ve arzu edilen bir yaşam olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda çocuk sahibi olmayan bireyler toplumda “bencil” olarak damgalanmakta ve bazı olumsuz duygu ve düşüncelere maruz kalmaktadır (Blackstone ve Stewart, 2016; Watling Neal ve Neal, 2021).

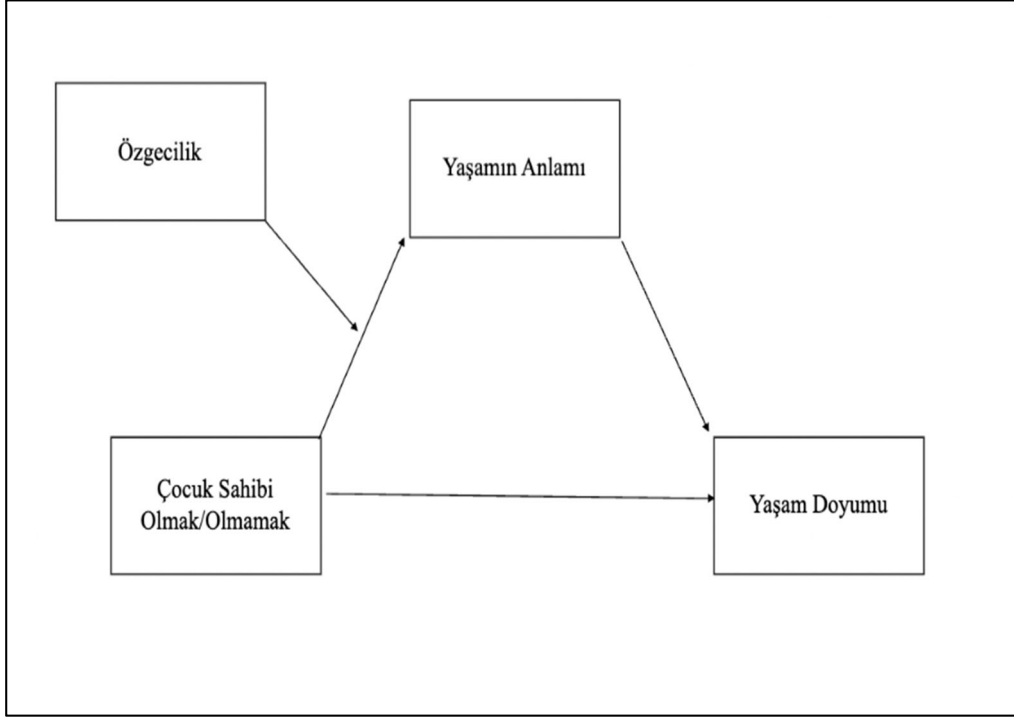
Dolayısıyla değişen dünyada bireylerin önceliklerinin farklılaşmış ve ebeveynliğe olan bakış açıları şekil değiştirmiş olabilir. Bununla birlikte bireylerin yaşam doyumlarını elde edebilecekleri, örneğin özgeciler gibi başka anlam kaynakları bulunabilir. Bu araştırma konuya dair farkındalık yaratarak bireylerin yaşam tercihlerini özgür biçimde yaşayabilmesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda bu dinamiklerin anlaşılması klinik bağlamda da önemli olabilir. Bu çalışma bireylerin yaşam doyumunun yanı sıra yaşamdaki anlam algılarını da artırmaya yönelik uygulamalar için önemli ipuçları sağlayacaktır. Literatürde konu hakkında araştırmalar sınırlı sayıda olup, psikolojik süreçlerin etkisi kısıtlı bir biçimde incelenmiştir.

Bu araştırma kapsamında çocuksuz bireylerin de yaşam doyumunu, özgeciliğin düzenleyici rolü ile anlamlı faaliyetlerde bularak artırabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı literatür ışığında ebeveyn olma durumu ile bireyin algıladığı yaşam doyumunu düzeyi arasındaki ilişkide yaşamın anlamının aracılık etkisini incelemek ve bu aracılıkta özgeciliğin düzenleyici etkisini gözlemlemektir. Bu çalışmada katılımcılar çocuk sahibi olanlar ve çocuk sahibi olmayanlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Bu noktada çocuk sahibi olma durumunun ilerisine geçerek yaşam doyumunu etkileyebilecek asıl faktörlerin neler olduğunun araştırılması amaçlanmıştır. Bu

çalışma, söz konusu ilişki derinlemesine araştırılarak, mevcut literatüre yeni bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışmanın, gelecekte yapılacak olan boylamsal çalışmalar için de bir temel oluşturması beklenmektedir.

1.2 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma kapsamında düzenlenmiş aracılık modeli kullanılmış olup çocuk sahibi olma durumu, ebeveynler ve çocuksuzlar olarak iki gruba ayrılmıştır. Buna ek olarak yaşamın anlamı kavramı da yaşamın mevcut anlamlı ve yaşamın aranan anlamı olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Yaşamın mevcut anlamı ve aranan anlamının katılımcıların yaşam doyumları ile olan ilişkilerinde aracılık etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte çocuk sahibi olma durumu ile yaşamın anlamı arasındaki ilişkide özgeciliğin düzenleyici bir etkisi olacağı düşünülmüştür (Şekil 1.1). Modelin test edilebilmesi adına analizler Hayes (2018) tarafından geliştirilmiş olan PROCESS Macro eklentisinin 7. modeli kullanılarak test edilmiştir.

Şekil 1.1 Araştırma Modeli

1.3 HİPOTEZLER

Araştırmanın amacı ve yukarı açıklanmış olan model doğrultusunda, araştırma kapsamındaki değişkenlerin test edilmesi üzerine kurulan hipotezler aşağıda sunulmuştur.

H₁: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan bireylerde yaşam doyumu daha yüksektir.

H₂: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın mevcut anlamı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Yaşamın mevcut anlamı çocuk sahibi olan bireylerde daha yüksektir.

H₃: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın aranan anlamı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan bireylerde yaşamın aranan anlamı daha düşüktür.

H4: Yaşamın mevcut anlamı ve yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H5: Yaşamın aranan anlamı ve yaşam doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H6: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşam doyumu arasında yaşamın mevcut anlamının pozitif yönlü aracılık etkisi vardır.

H7: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşam doyumu arasında yaşamın aranan anlamının negatif aracılık etkisi vardır.

H8: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın mevcut anlamı ilişkisinde özgeciliğin pozitif yönlü düzenleyici etkisi vardır.

H9: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın aranan anlamı ilişkisinde özgeciliğin negatif yönlü düzenleyici etkisi vardır.

H10: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın mevcut anlamı ilişkisinde özgeciliğin pozitif düzenleyici etkisi ve bununla birlikte çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide yaşamın mevcut anlamının pozitif aracılık etkisi vardır.

H11: Çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ve yaşamın aranan anlamı ilişkisinde özgeciliğin negatif yönlü düzenleyici etkisi ve bununla birlikte çocuk sahibi olmak veya çocuksuz olmak ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide yaşamın aranan anlamının negatif yönlü aracılık etkisi vardır.

BÖLÜM 2

2. LİTERATÜR

2.1 ÇOCUK SAHİBİ OLMA

Çocuk sahibi olmak, doğal ve bilinçsiz bir eylem olarak şekillenmekte ve toplum tarafından “normal, beklendik bir yaşam döngüsü” olarak ele alınmaktadır (Neugarten, 1969). Ebeveynlik, pronatalist yani doğum yanlısı toplumlarda ahlaki bir gereklilik olarak görülmekte ve bu sebeple çocuk sahibi olmayan bireylerin, diğerleri tarafından psikolojik olarak daha düşük yaşam doyumu düzeyinde olduğu düşünülmektedir. (Park, 2002; Ashburn-Nardo, 2017). Bazı bireyler genç yetişkinlik dönemlerinde çocuk sahibi olmamaya karar vermekte ve bu kararı yaşamları boyunca sürdürmekteyken bazı bireyler çocuk sahibi olma kararını uygun ortam oluşmasını bekleyerek biyolojik olarak imkânsız hale gelene kadar erteleyebilir. Bazı bireyler ise çocuk sahibi olmayı amaçlar fakat çeşitli sebepler sonucunda bu durum hiçbir zaman gerçekleşemeyebilir. Örneğin yaşamlarında çocuk sahibi olmak isteyecekleri bir partnerleri olmayabilir, biyolojik sebepler sonucunda çocuk sahibi olamayabilirler veya ekonomik faktörler bu kararı etkileyebilir. Bazen de bireyler çocuksuz yaşama alıştıkları için tamamen bu karardan vazgeçebilir ve çocuk sahibi olmaktan alacakları tatmini partnerleri ile olan ilişkileri aracılığıyla karşılayabilirler (Park, 2002; Berrington, 2004; Blackstone ve Stewart, 2012; Buhr ve Huinink, 2017; Alderotti vd., 2019).

Birey eğer kendi tercihi ile çocuk sahibi olmamayı seçiyorsa bu durum gönüllü çocuksuzluk olarak adlandırılmaktadır (Veevers, 1979). İstemsiz ve gönüllü durumları birbirinden ayırt etmek zor olacağı için, toplumda gönüllü çocuksuzluk oranlarını hesaplamak zorlaşmaktadır (Shapiro, 2014). Carey ve diğerlerine (2009)’e göre gönüllü olarak çocuk sahibi olmayan bireyler “feminizmin, daha iyi üreme teknolojilerinin ve daha az cinsiyetçi işyerlerinin

sunduğu geniş sosyal rollerin faydalarından yararlanması beklenen gruplardır” (Shapiro, 2014). Riggs ve Bartholomaeus, (2016)’a göre çoğu zaman bireyler çocuk sahibi olma kararını alırken bunu bir seçim olarak değil “sadece yapılması gereken bir şey” olarak görmekte ve çocuk sahibi olma nedenleri sorulduğunda da bunu “doğal” veya “içgüdüsel” olarak değerlendirmektedir. Aynı zamanda çocuk sahibi olmak toplumsal normlar çerçevesinde uygun kabul edilirken, çocuk sahibi olmamak “bencillik” olarak değerlendirilmektedir. Fakat bunun aksine çocuk sahibi olmama kararı, bilinçli şekilde ve uzun süreli değerlendirmeler kapsamında şekillenen bir karar süreci olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bu karar aniden ve tek bir olay karşısında verilen bir karar değildir. Kadınlar çocuk sahibi olmama kararının partnerleri ile aldıkları bir karar olduğunu vurgularken, erkekler bu kararın daha çok içsel bir süreç olduğunu belirtmektedir (Blackstone ve Stewart, 2016).

Türkiye’de yapılmış olan kapsamlı araştırmalar bireylerin çocuk sahibi olma isteklerini çocuğa verdikleri değere göre ekonomik, psikolojik ve sosyal olmak üzere üç gruba toplamışlardır. Bu bağlamda çocuğun ekonomik değeri, yetişkin olduklarında eve destek vermesi ve ebeveynleri yaşlandığında onlara bakması beklentisi ile sahip olunmak istenen çocukları kapsar. Günümüzde bu durum kentleşme sebebi ile azalmış olsa da daha küçük yerleşim yerlerinde daha sık görülmektedir. Bir diğer faktör ise çocuklardan herhangi bir beklenti içermeyen sevgiye ve doyuma dayalı olarak çocuk sahibi olmak isteyen bireylerin kapsandığı psikoloji değerlerdir. Bu anlayışta çocuk sahibi olmak ekonomik olmaktan ziyade çocuğa yapılan yatırımlar bakımından daha maliyetlidir. Bununla birlikte çocuk sahibi olmak sosyal bir norm olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu normlara uygun hareket ederek çocuk sahibi olmak isteyen bireyler de bulunmaktadır. Nitekim bireylerin tek bir kategoriye konumlandırılması mümkün değildir, bunlar bir arada da görülebilecek faktörlerdir (Kağıtçıbaşı, 1982; Erol ve Aloğlu, 2017).

Çocuk sahibi olma ve yaşam doyumu arasındaki literatür çelişkilidir. Bazı araştırmalar çocuk sahibi olan ve olmayan yetişkinler karşılaştırıldığında yaşam doyumu bakımından çok az fark olduğunu göstermektedir. Çocuk sahibi olan

veya çocuk isteyen bireyler, çocuğu olmayan bireylere karşı olumsuz duygular beslemektedir (Watling vd., 2021). Çocuk sahibi olmayan bireyler ve ebeveynler arasındaki karşılaştırma giderek literatürde daha fazla yer almaya başlamıştır. Hank ve Wagner (2013)'e göre ilişkilerin koruyucu bir etkisi bulunuyor olsa da çocuk sahibi olmayan bireyler ebeveynlerden psikolojik olarak daha kötü bir durumda değildir. Yapılan bir çalışmada çocuk sahibi olmanın yalnızca çocuğun yaşamının ilk yılları boyunca ebeveynin yaşam doyumunu önemli ölçüde artırdığı bulunmuştur. Aynı zamanda tam zamanlı çalışan anneler çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla daha yüksek yaşam doyumuna sahip olmamaktadır (Pollmann-Schult, 2013). Buna karşılık bazı kaynaklar ise ebeveynliğin ilk yıllarının ebeveynin psikolojisi üzerinde faydalarından daha çok maaliyetleri bulunduğunu dolayısı ile daha düşük iyi oluş sergilediklerini bildirmektedir (McLanahan ve Adams, 1987; Mirowski ve Ross, 2003). Hansen ve arkadaşlarına (2009) göre ebeveyn olmak erkeklerin yaşam tatmini üzerinde anlamlı bir fark yaratmamaktayken kadınlar için yaşam tatmini ve öz saygıyı artıran bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgulara göre annelik, anne olmanın en zorlayıcı olduğu zamanlarda dahi yaşam tatminini artırabilmektedir. Jeffries ve Konnert'in (2002) çalışması bu konuda farklı dinamikleri inceleyerek literatüre önemli katkılar sunmuştur. Araştırmada üç alt grup tanımlanmıştır: anneler, gönüllü çocuksuzlar ve istemsiz olarak çocuk sahibi olamayan kadınlar. Gönüllü olarak çocuk sahibi olmayan kadınlar, zaman geçtikçe verdikleri kararın doğruluğundan emin olduklarını belirtirken, bu gruptaki kadınlardan biri, çocuksuz bir yaşamın anlamı olmadığını ifade etmiştir. Çocuk sahibi olmama kararı eğer bireyin kendisine ait değilse bunun olumsuz çıktıları olmaktadır. Bununla birlikte, durumu kabul edip yaşamlarını yeniden şekillendiren bireyler, daha üretken olmaları nedeniyle daha yüksek düzeyde psikolojik iyi oluş sergilemiştir. Corbett (2018)'e göre "Çocuksuz kadınlar, annelik beklentisini karşılamadıkları için (Glenn, 1994), yaşamın anlamının başka kaynaklarını geliştirirler; bu da tatmin, kişisel gelişim ve pozitif psikolojinin teşvik etmeye çalıştığı gelişmeyle sonuçlanır (Avison ve Furnham, 2015; Tucker, 2006). Ebeveynler ve çocuksuz yetişkinler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada

çocuksuz kadınların yaşam doyumu 50-70 yaş arasında biraz daha artmış ve ardından annelere kıyasla daha yavaş bir şekilde azalmıştır. Buna ek olarak sağlık durumları kontrol edildiğinde, annelerin yaşam doyumlarının çocuk sahibi olmasalardı yaşlılıkta biraz daha olumlu şekilde gelişmiş olabileceği anlaşılmıştır (Bauer vd., 2022). Easterlin (2005) ile Loewenstein ve Schkade (1999)'e göre ebeveynlerin yaşayabilecekleri sağlık sorunlarının yaşam doyumları üzerindeki etkileri, çocuklardan beklenen desteğin sağlanmaması nedeniyle hayal kırıklığı ile pekişebilir. Beklenen yardımların gerçekleşmemesi, özellikle bireyin duruma uyum sağlama yetenekleri de kısıtlıysa yaşam doyumunu daha da olumsuz etkileyebilir (Bauer vd., 2023).

Çocuk sahibi olmayan bireyler yaşamlarını diğer aile üyeleri veya toplumsal faaliyetler ile doldurmakta ve destek ağlarını farklı yollarla genişletmektedir. Bu bağlamda çocuksuz bireyler, ebeveynlerden daha çeşitli bir biçimde akrabalar, arkadaşlar ve diğer bireylerle yakın bağlar kurmaktadır Aynı zamanda bu durum hem zamanlarının hem de maddi kaynaklarının hayır işlerine harcanmasına sağlayabilir. Bu gönüllü katılım eylemi sayesinde çocuksuz bireyler çevrelerine önemli katkılarda bulunmuş olur (Albertini ve Kohli, 2009; Wenger, 2009).

Çocuksuzluk üzerine son dönemde yapılan araştırmaların büyük bir kısmı erkek katılımcıları dışlamıştır. Bu çalışmalar yalnızca kadınlar ile yapılmıştır (Blackstone ve Stewart 2012). Nitekim Avrupa'da çocuksuz kadınların sayısı, çocuksuz erkeklerin sayısından daha düşüktür. Yaşamı boyunca çocuksuz kalmış erkeklerin oranının yaklaşık %25 iken kadınlarda ise bu oranın %20 olduğu tahmin edilmektedir (Tanturri vd., 2015). Erkekler üzerine yapılan bazı çalışmalarda babalar ve çocuksuz erkekler karşılaştırılmıştır. Keizer ve diğerlerinin (2009) yaptığı çalışmada iki grup arasındaki farkların en fazla ekonomik alanda belirgin olduğu görülmektedir. Çocuksuz erkeklerin babalardan daha düşük gelir seviyesine sahip olduğu görülmekle birlikte çocuk sahibi olmayan erkeklerin yaşam memnuniyeti ile bekar babaların yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çeşitli sebepler sonucunda çocuk sahibi olmak istediği halde çocuksuz kalan erkekler toplumsal olarak

erkeklerden beklenen rolleri gerçekleştiremedikleri için bu durum ile karşı karşıya kalmak zorundadırlar (Hadley, 2021). Sosyoekonomik düzeyi yüksek ve yüksek öğrenim gören erkekler çocuksuz kalmayı daha fazla tercih etmektedir. Bu durumun sebebinin artan eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzey ile birlikte partner arayışını azalması, cinsiyet eşitliğine dair algının artması ve yaşam kalitesinin daha önemli olduğu bireylerin kendilerini ifade etme ve özerkliğe giderek daha fazla önem verdiği post materyalist değerlerin artması ile açıklanmaktadır (Inglehart, 2013; Chudnovskaya, 2019). Çocuk sahibi olmak istediği halde fiziksel bir rahatsızlık sebebiyle baba olamayan erkekler, çocuk sahibi olamayan kadınlar ile benzer şekilde ebeveynlik isteği taşımakta ve daha yüksek düzeylerde depresyon, öfke, kıskançlık ve yalnızlık yaşamaktadırlar (Hadley, 2012).

2.2 YAŞAM DOYUMU

Yaşam doyumu kavramı ilk kez Neugarten (1961) tarafından kullanılmıştır. Andrews ve Withey (1976), öznel iyi oluşu pozitif duygular, negatif duygular ve yaşam doyumu olmak üzere üç bileşenli bir yapı olarak tanımlamıştır. Yaşam memnuniyeti “bireyin yaşamının bilişsel değerlendirmesi” olarak değerlendirilmektedir (Diener, 1984).

Veenhoven (1996)’a göre yaşam doyumu kavramı bireyin yaşamının genel kalitesini ne derecede olumlu yönde değerlendirdiği veya bir diğer deyişle bireyin yaşamını ne kadar sevdiğini göstermektedir. Bu değerlendirme hem duygusal hem de bilişsel değerlendirmeleri kapsamakla birlikte stabil değildir, zaman içinde değişkenlik gösterebilir. Bireyin yaşamından memnun olması adına; bireyin duygusal hali, beklentileri gibi hayatındaki pek çok faktör etkili olmaktadır. Yaşam memnuniyeti bireyin yaşamını genel olarak değerlendirdiği bir kavramdır. Birey geçmişte yaşadığı deneyimleri olumlu olarak değerlendirirken geleceği hakkında endişe duyabilir fakat yaşam memnuniyeti o anki duygusal durum ile bağlantılı değildir. Birey o anda kötü hissedebilir fakat aynı zamanda yaşamının kötü olmadığı düşüncesine sahip olabilir. Shin ve

Johnson (1978) ise yaşam doyumunu “bireyin seçtiği ölçütlere göre yaşam kalitesinin genel bir değerlendirmesi” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda örneğin sağlıklı olmak her bireyin arzu ettiği bir durum dahi olsa farklı bireylerin bu durumlara yükledikleri değerler değişebilir. Bu bireysel farklılıkların varlığı yaşam doyumunun, araştırmacının önemli olduğunu düşündüğü bir ölçüte değil bireyin öznel yargılarına bağlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle bireylerin yaşam doyumlarını ölçebilmek adına belirli alanlardaki memnuniyetleri yerine yaşamlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılmasını istemek daha uygun olacaktır (Diener, 1984).

Hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kalıcı bir yaşam doyumunu beklenmemektedir. Bireyler yaşamları kendileri için ideal olana yaklaşıncaya bir tür doyum hissi yaşamakla birlikte ideallerine daha yakın bir noktaya geldikçe daha yüksek beklentilere sahip olurlar. Bu durum ile yeniden yaşamlarından memnuniyetsizlik duyarlar. Bununla birlikte bireylerin yaşamları genellikle stabildir dolayısı ile yaşam doyumları da benzer şekilde stabil olmaktadır (Veenhoven, 1996).

Bireylerin yaşam doyumlarını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu bağlamda yaşam doyumunu etkileyen aktı temel alandan bahsedilebilir. Bu alanlar bireyin ekonomik düzeyi, mesleki ve toplumsal statüsü, sahip olduğu olanaklar, yaşamındaki refah düzeyi, yaşadığı ülkenin politik atmosferi ve çevre, aile ve sosyal ilişkileri olarak sınıflandırılabilir. Aile ilişkileri bakımından düşünüldüğünde çocuk sahibi olmanın yaşam doyumuna etkisi incelendiğinde bulguların tutarsız olduğu görülmektedir. Çoğu zaman ebeveynliğin yaşam doyumunu üzerindeki etkisi ya düşük ve bağlama bağlı ya da yaşam doyumunu üzerinde etkisiz olarak bulunmuştur (Baetschmann vd., 2016; Hudde, 2025). Bununla birlikte bazı kaynaklara göre çocuk sahibi olmak yaşam doyumunu doğumun gerçekleştiği süreçte artıran fakat uzun vadede tam olarak etki etmeyen ve bireyin başlangıçtaki yaşam doyumunu düzeyine döndüğü bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Clark vd., 2008; Myrskylä ve Margolis, 2014; Krämer vd., 2020).

Bununla birlikte mutluluk ve yaşam doyumu kavramları birbirleri ile ilişkili gibi görünüyorsa da mutluluk iyi oluşun duygusal yönünü ifade ederken yaşam doyumu iyi oluşun bilişsel yönünü ifade etmektedir (Sirgy, 2012). Dolayısıyla bireylerin ebeveyn olmaktan duydukları mutluluk ile yaşam doyumu düzeyleri birbirleri ile karıştırılmamalıdır. Bu doğrultuda Baumeister (2013)'e göre mutluluk bireyin başkalarından aldıkları ile ilişkili iken yaşamı anlamlı olarak algılamak ancak başkalarına verici olabilmek ile mümkündür. Bununla bağlantılı olarak bireyin çocuk bakımı ile geçirdiği vakitlerin mutluluk ile ilişkili olmadığını ve bireyin mutluluk düzeyini düşürebileceğini fakat yaşamındaki anlam düzeyini ise yükseltebileceğini ileri sürmektedir. Bu durumda çocuk sahibi olmak ve çocuk bakımı için vakit harcamak mutluluk düzeyini düşürse dahi yaşam doyumu düzeyi etkilenmeyebilir veya yüksek olabilir. Ebeveynlerin karşılaştığı en büyük ikilem mutluluk ve ebeveynlik arasında negatif yönlü bir ilişki olması fakat buna rağmen yine de ebeveyn olmak istemeleridir. Bu durum literatürde “ebeveynlik paradoksu” olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte ebeveynliğin getirdiği mutsuzluğun etkisini nötrleyecek olan başka bir olgu bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan bireyler yaşamlarını daha anlamlı algılamaktadır (Baumeister, 1991; Baumeister vd., 2013). Dolayısıyla bireyler çocuklarını yetiştirirken artan bir yaşam doyumu görülebilir (Twenge vd., 2003). Görüldüğü üzere insanlar anlamlı bir yaşam uğruna birçok şeyi feda edebilmektedir (Baumeister vd., 2013).

Yaşam doyumu yüksek olan bireyler; yaşamlarındaki kötü olaylardan ziyade olumlu olayları hatırlamakta ve daha fazla olumlu duygu bildirmektedir (Diener ve Seligman, 2002). Yu ve diğerleri (2020) benzer şekilde yaşam doyumu yüksek olan bireylerin stres ve kaygı düzeylerinin yaşam doyumu düşük olan bireylere kıyasla daha düşük olduğunu belirtmiştir.

Bireylerin yaşam doyumlarını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Örneğin Avrupa’da yapılan bir araştırmada gönüllülük faaliyetlerinde bulunan bireylerin yaşam doyumlarının bu faaliyetlerde bulunmayan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Haski-Leventhal, 2009).

Yaşamda anlam ve yaşam doyumu ilişkisi bu bağlamda konunun bütüncül olarak anlaşılması adına önemlidir. Aynı zamanda yapılan bir çalışmada yaşamda anlamın var olması yaşam memnuniyeti ile güçlü bir biçimde ilişkilidir fakat bunun aksine anlam arayışının devam ediyor olması ilişkili bulunmamıştır (Steger vd., 2006). Başka bir çalışmada ise eğer bireyler yaşamlarında anlam bulmuş fakat hala anlam arayışları devam ediyor ise yaşamlarından memnun oldukları ancak yaşamlarında anlam bulamamış ve anlam arayışında olan bireylerin yaşam doyumlarının düşük olduğu görülmüştür (Steger vd, 2011; Navarez, 2017).

2.3 YAŞAMIN ANLAMI

Yaşamın anlamın üzerinde sorgulamalarda bulunan varoluşçu filozoflar arasında Kierkegaard, Nietzsche, Camus, Sartre ve Jaspers yer almaktadır. 20. Yüzyılın başlarında varoluşçu felsefe ve yaşamın anlamı üzerine varoluşçu psikoterapiyi geliştiren ilk isimlerden biri Binswanger'dir (van Deurzen, 2009). Varoluşçu psikoloji daha sonra Rollo May ve Adrian Van Kaam gibi isimler ile Amerika'da yayılmaya ve tanınmaya başlamıştır (Geçtan, 1974). Yaşamın anlamı, farklı teorik yaklaşımlar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmış bir kavramdır. Bu tanımlar bir arada düşünüldüğünde anlamın; yaşamı düzenleyen, yönlendiren ve kişisel deneyimleri daha değerli hale getiren temel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (King ve Hicks, 2021). King ve arkadaşları (2006) anlamlı yaşamı, bireyin hayatının yalnızca geçici veya önemsiz olmanın ötesine geçip bir amaca sahip olması ya da kaosun ötesinde bir tutarlılık göstermesi olarak tanımlamıştır. Yaşamın anlamı üzerine yapılan tanımlar ve bu anlama nasıl ulaşılabileceğine dair farklı yaklaşımlar bulunuyor olsa da, literatür anlamının insan yaşamı için temel bir öneme sahip olduğu konusunda hemfikirdir. Frankl (1963), insanların yaşamlarını anlamlandırma ve onlara değer katma arzusu ile hareket ettiklerini belirterek, anlam bulamamanın psikolojik sıkıntılara yol açtığını ileri sürmüştür (Steger ve Frazier, 2006).

Varoluşçu psikologlardan olan Frankl'a göre (1963), bireyler yaşamları boyunca sürekli olarak bir anlam arayışının içindedir. Logoterapi kavramı ilk kez Victor Frankl tarafından 1926'da bir konferansta kullanılmıştır. Takip eden dönemde ise Frankl fikirlerini geliştirerek logoterapiyi bağımsız bir kuram haline getirmiştir (Frankl vd., 2010, s. 7). Frankl (1966), insanın birincil kaygısının yaşamda anlamı ve amacı bulmak ve bunu gerçekleştirmek olduğunu dile getirmiştir. Bu durum logoterapide anlam iradesi olarak adlandırılır (Frankl, 1964). Ancak yaşadığımız modern çağda anlam iradesi sık sık hayal kırıklığına uğrayarak varoluşsal hayal kırıklığına sebep olur (Frankl, 1966). Bununla birlikte anlam aslında hiçbir zaman eksilmez; acı, suçluluk, ölüm gibi durumlarda dahi doğru bir tutumla olumlu bir şeye dönüştürülebilir (Frankl vd., 2010, s. 126-127).

Pozitif psikoloji literatürü de benzer şekilde yaşamı anlamlı kılan unsurları bilimsel bir bakış açısıyla ele almaktadır. Dolayısıyla anlam kavramı pozitif psikoloji alanında temel bileşenlerden biridir. Victor Frankl, Rollo May gibi psikologlar anlam üzerine yaptıkları çalışmalar ile modern pozitif psikolojinin gelişmesinde önemli bir yer sahibi olmuşlardır (Peterson ve Park, 2014). Seligman pozitif psikolojinin kurucusu olarak gösterilir. Seligman'a göre psikolojinin tek yönlü ve patoloji odaklı tutumu bireyin kendini gerçekleştirme sürecini göz ardı etmektedir. Bu bağlamda pozitif psikolojinin amacı yaşamın olumlu niteliklerinin de keşfedilmesi ve güçlendirilmesidir. Pozitif psikoloji bireysel düzeyde iyi oluş, yaşam doyumu, mutluluk, umut gibi unsurları ele almaktadır (Seligman, 2002).

Steger ve diğerleri (2012) yaşamın anlamını "anlam deneyimlerimizi anlamamıza ve arzuladığımız geleceğe ulaşmak amacıyla yönlendirdiğimiz bağlantılar, anlayışlar ve yorumlar bütünüdür. Anlam, hayatlarımızın önemli olduğunu, tutarlı olduğunu ve sadece saniyelerimizin, günlerimizin, yıllarımızın toplamından ibaret olmadığını hissetmemizi sağlar" şeklinde açıklamaktadır. Baumeister (1991)' e göre bireyler hayatlarına anlam katabilmek amacıyla dört temel ihtiyaca sahip olduklarını bildirmiştir. İlk olarak bireyler yaşamlarında bir amaç duygusu bulunmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda birey çeşitli

yaşam hedefleri belirleyerek birden fazla amaç oluşturabilir. Bu sayede birey anlamlı bir yaşam sürebilmek için bir şablona sahip olur. Fakat bu bağlamda “anlam” ve “amaç” kavramları birbirinin yerine kullanılmamalıdır. Literatüre göre amaç ve anlam kavramları eşdeğer olmamakla birlikte anlamın iki ana boyutunu kapsayan üst bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır (Steger vd., 2006; Steger, 2009). Amaç bireyin hayatındaki hedefleri ifade ederken anlam bu hedefleri gerçekleştirme yolundaki niyeti ve ilerlemesini yansıtmaktadır (Lyons vd., 2010). İkinci olarak bireyler davranışlarını ahlaki standartlar ile uyumlu görmeye ve bu standartlara göre haklı çıkma ihtiyacı duyarlar (Baumeister, 1991). Bu ihtiyacın karşılanmasının önünde iki önemli koşul bulunmaktadır. Bunlar bireyin neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda sağlam bir anlayışa sahip olması ve kendi eylemlerinin bu anlayışa uygun olduğunu düşünmesi olarak tanımlanmaktadır (Crescioni ve Baumeister, 2013). Bu durum eylemlerini anlamlandırılmalarına yardımcı olabilir. Üçüncü olarak bireyler çevreleri üzerinde bir öz yeterlik ve kontrol ihtiyacı içindedir (Baumeister, 1991). Bu ihtiyacın karşılanmasında önemli faktörlerden biri zor koşulları aşabilen bir birey olabilmektir. Zor koşulları aşan bireylerin yaşam hikayeleri birçok kişi tarafından ilham verici ve anlamlı olarak algılanır. Bir görevin bireye yeterlilik duygusunu verebilmesi için hem çaba gerektiriyor olması hem de başarı ihtimalini barındırması gerekmektedir (Crescioni ve Baumeister, 2013). Son olarak anlamlı bir yaşam sürmek adına bireyler kendilerini değerli hissetme ihtiyacı duyarlar (Baumeister, 1991). Steger ve diğerleri, (2006) araştırmasında bireyin kendine atfettiği değer ve yaşamdaki anlamlılığın ilişkili olduğunu bulmuştur.

Günümüzde yaşamın anlamı teorisyenler tarafından mevcut anlam ve aranan anlam olarak sınıflandırmaktadır. Bu bağlamda Steger ve diğerleri (2006), yaşamdaki anlamı açıklayabilmek amacıyla anlam arayışı ve mevcut anlam kavramlarından bahsetmektedir. Anlam arayışı kavramı ile ifade edilen insanların yaşamlarının anlamını artırabilme ihtiyaçlarıdır ve bu kavram mevcut anlam deneyiminden bağımsız olarak bulunmuştur. Anlam arayışı birey yaşamının anlamı olmadığını düşündüğü anlarda ortaya çıkan bir kavram

değildir ve mevcut anlamdan bağımsızdır. Yaşamını anlamlı bulan bireyler daha az depresif ve yaşamlarından daha fazla memnun, daha yüksek öz saygıya sahip ve daha fazla pozitif duygular yaşama eğilimindedir. Anlam, sağlıklı ve saygı duyulan bir yaşamın göstergesi gibi görülmektedir (Steger, vd, 2006).

Modern toplumlar bireyleri kariyer yapma, eğitim hayatı, beceri öğrenimi, seyahat, aile kurma gibi çeşitli alanlarda hedefler sunarak bu dört ihtiyacın karşılanmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte toplumun sunduğu anlam kaynakları hedefler ve değerler zamanla değişebileceği için istikrarsız olabilir (Crescioni ve Baumeister, 2013). Yalom'a göre (1980) bireyler yaşamlarına anlamı genellikle dünyevi kaynaklardan türetmektedir. Bu kaynaklar özgecilik, önemli bir hedefe adanmışlık, yaratıcı ve üretken olma, kendini gerçekleştirme ve haz odaklı bir yaşam tarzı olmak üzere beş başlık altında toplanabilir (Kim vd., 2014).

2.4 ÖZGECİLİK

Fransızca “altruisme” kavramı ilk kez Comte tarafından kullanılmıştır. Bu kavram Latince'den gelir ve “alter” ile “ui” ekinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur. Bu oluşan kelime “başkasına” anlamı taşımaktadır (Scott ve Seglow, 2007). Altruizm kavramının Türkçe literatürdeki karşılığı “özgecilik”tir, fakat günlük konuşma dilinde sıklıkla bu kavram “fedakârlık” olarak kullanılmaktadır. (Palaz ve Boz, 2008). Özgecilik, başka bir bireyin refahını artırabilmek için yapılan davranışlardır (MacIntyre, 1967). Bu bağlamda genel olarak özgecilik kavramı “başkalarının refahını artırmayı amaçlayan motivasyonel bir durum” olarak açıklanabilir (Batson ve Shaw, 1991). Benzer şekilde Rushton (1982), özgeciliği “başkası için olumlu sonuçlar elde etmek amacıyla gerçekleştirilen sosyal davranış” olarak betimlemektedir (Krebs, 1982). Bunlara ek olarak prososyal ve özgeci davranış kavramlarının ayırt edilmesi önemlidir. Eisenberg'e göre (1987) prososyal davranış, bir başkasına fayda sağlamayı hedefleyen gönüllü ve kasıtlı bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre davranış pozitif veya negatif motivasyonlar

içerebilir. Prososyal davranışlar, olumlu sonuç taşıyan herhangi bir eylem içerebilir. Buna karşılık, özgeci davranış prososyal davranışın bir alt türü olarak tanımlanmaktadır. Özgeci davranışlar dışsal ödül beklentisi veya dışsal cezalandırıcı unsurlardan kaçınma amacı gütmeyen gönüllü davranışlardır (Eisenberg, 1987).

Bar-Tal yardım davranışının altı farklı motivasyon ile gerçekleştirilen bir eylem olduğunu belirtir. Bunlar sırasıyla somut ödüller veya cezalar sebebiyle yapılan yardımlar, otoriteye uyum sağlamak amacıyla yapılan yardımlar, somut bir ödül beklentisi ile gönüllü olarak yapılan yardımlar, toplumsal normlara uyabilmek adına yapılan yardımlar, ihtiyaç duyduğunda toplumdaki diğer bireylerin de ona yardım edeceği beklentisi ile yapılan yardımlar ve özgeci yani tamamen içsel ahlaki değerlere dayalı ödül beklentisi olmadan yapılan yardımlardır. Bu bağlamda özgecilik bireyin başkasına fayda sağlamak amacıyla yaptığı ve dışsal bir ödül beklentisi olmadan gerçekleştirilen gönüllü ve kasıtlı bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda özgeci davranışlar belirli koşullara bağlıdır. İlk olarak bu davranışın gerçekleşmesi gönüllülük esasına bağlı olmalı ve bir tür uyum sağlama çabası veya tehdit içermemelidir. İkinci olarak birey eğer bu durumda fayda sağlıyorsa bu davranış özgeci bir davranış olarak ele alınmamaktadır. Üçüncü olarak eğer davranış karşılık bekleyerek yapılmış ise aynı şekilde özgeci bir davranış olarak ele alınmamaktadır. Son olarak davranışın özgecilik olabilmesi için dışsal bir ödül beklentisi içermemelidir fakat içsel bir ödül beklentisi olabilir (Bar-Tal, 1982).

Empati-Özgecilik hipotezine göre yardım davranışları bencil veya özgeci güdülerle açıklanabilir. Davranışın sonuçlarının özgeci veya bencil olarak nitelendirilebilmesi için önemli olan davranışın son amacıdır. Egoistik güdülenmede davranışın son amacı kişinin kendi yararınayken özgeci güdülenmede son amaç başkasının yararı içindir. Bununla birlikte yardım etme davranışı beraberinde kişisel ödüller getirebilir. Örneğin kişinin daha iyi hissetmesini sağlayabilir ancak bu fayda davranışın asıl hedefi değil bir yan sonuçtur (Batson, 2011; 2017). Benzer şekilde Goleman'a göre (2007), özgeci davranışların temelinde bireyin başkalarına dikkatini verebilmesi ve empati

bulunmaktadır. Yardıma ihtiyacı olan kişiye dikkat edilip fark edilmesi duygusal bir bağın kurulması ve empatiyi güçlendirirken dikkatin o bireye verilmemesi empati oluşumunu engeller. Başkalarının duygularını paylaşmak aynı zamanda bireyin yardım etme isteğini de artırmaktadır. Bireyin özgeci bir eylemde bulunabilmesi için başka birinin ihtiyacı olduğunu fark etmesi, o kişi ile empati kurup ihtiyacının ne olduğunu anlayabilmesi gerekmektedir (Bar-Tal, 1982).

Bireylerin özgeci davranışlarda bulunmasının evrimsel bağlamda da değerlendirilmeye açıktır. Bireylerin özgeci davranışlarda bulunmasının evrimsel bağlamda da değerlendirilmeye açıktır. Hamilton klasik doğal seçim modellerinin açıklayamadığı özgecilik kavramının evrimine dair matematiksel bir çerçeve sunmuştur. Buna göre bireyin uyum başarısı yalnızca bireysel üremesini içermez aynı zamanda akrabalarına yardım ederek onların üremesine katkı sağlamayı da içerir (Hamilton, 1964). Özgeci davranışlar özellikle zor koşullar altında grup üyelerinin hayatta kalma olasılığını artıran davranışlar olarak görülmektedir. Bu bağlamda bireyin başkaları ile yakınlaşma ve dayanışma içinde olma ihtimali yüksektir (Goleman, 2007). Fakat eğer birey kendi çocuğuna yönelik bir yardım davranışında bulunursa bu doğrudan kendi genlerinin devamına yönelik bir davranış olduğu için özgecilik olarak nitelendirilmez (Trivers, 1971).

Bununla birlikte özgeci davranışlar her zaman genetik akrabalara karşı gösterilmez. Bu noktada Trivers (1971), karşılıklı özgecilik kavramından bahseder. Bu kavram uzak akrabalara hatta akraba olmayan bireylere karşı gösterilen özgeciliğin seçim tarafından nasıl desteklendiğini açıklamak adına kullanmıştır. Bu modele göre eğer iki kişi tekrar tekrar etkileşime giriyorsa ve kâr zarar oranı uygunsa uzun vadede yardımlaşma avantaj sağlar. Çünkü bireyler tekrar ve tekrar karşılıklı olarak birbirlerine yardım ederler. Eğer bir kişi yardım alır ama geri yardım etmezse popülasyon onu cezalandırır ve tekrar yardım etmez. Toplumdan dışlanmamak için birey sahte bir dostluk, suçluluk veya minnettarlık gösterebilir (Trivers, 1971).

Çıkar gözetilmeden gerçekleştirilen bu özgeci davranışlar bireylerin yaşamlarındaki anlam düzeylerini artırmakta ve bu bağlamda yaşamlarından

daha fazla doyum almalarını sağlamaktadır (Bal ve Topuz, 2015). Başkalarının yararı adına davranışlarda bulunmanın yaşamda anlamı da artırdığı görülmüştür. Bu bireylerin kendilik değerleri yükselmiş ve daha yüksek özsaygı bildirmişlerdir, bu durum da yaşamın anlamlı olduğunda dair algılarının artmasını sağlamıştır (Klein, 2016). Yapılan bir çalışmada özgeci olarak motive olmuş prososyal davranışlar ile yaşamın anlamı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda özgeci davranışlar arttıkça bireyler hayatlarının daha anlamlı olduğunu hissettiklerini bildirmişlerdir (Van Tongeren vd., 2015).

Yaşlı bireylerin özgeci eğilimleri de çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. Gönüllü olarak çeşitli organizasyonlarda yer alma, yardım projelerine maddi destekte bulunma veya desteğe ihtiyaç duyan kişilere karşılıksız yardım etmek gibi eylemler onların toplum yararına gerçekleştirdikleri özgeci davranışlara örnek oluşturmaktadır. Kadınlar için de benzer şekilde özgeci motivasyonlar öne çıkabilir. Birçok kadın düşünülenin aksine çocuk sahibi olmamayı özgecil nedenlerle tercih etmektedir veya en azından kararlarını bu şekilde sundukları düşünülmektedir (Shapiro, 2014). Park (2005), bireylerin çocuk sahibi olmama sebepleri değerlendirildiğinde sıklıkla; örneğin artan nüfus probleminin bir parçası olmamak gibi toplumsal faydaları göz önünde bulundurarak çocuk sahibi olmama yönünde kararlar verebileceklerini bildirmiştir. Bunlara ek olarak çocuksuz olmak daha fazla boş zamana sahip olma bakımından özgecil davranışlarda bulunabilmeyi kolaylaştırır. Örneğin hayvanlara karşı gösterilen özgecil faaliyetlerin büyük bir kısmı çocuksuzlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Prudkov ve Rodina, 2016).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1 ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın örneklemini, 18-73 yaş arasındaki kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Örnekleme kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırma verileri, katılımcıların gönüllülük esasına dayanarak araştırmacı tarafından internet üzerinden oluşturulacak olan bir form aracılığı ile toplanmıştır.

Bu çalışmada yeterli örneklem büyüklüğünün belirlenebilmesi adına G*Power 3.1 yazılımı kullanılarak bir güç analizi gerçekleştirilmiştir. Analizi gerçekleştirirken, Cohen'in etki büyüklüğü sınıflandırılmasına bağlı olarak orta düzeyde bir etki büyüklüğü ($f = 0.25$) seçilmiştir. Alfa düzeyi 0.05 ve istatistiksel güç ($1 - \beta$) ise 0.95 şeklinde belirlenmiştir. Analiz sonucunda çalışmanın güvenilirliğini artırmak ve istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edebilmek amacıyla toplam katılımcı sayısı 300 kişi olarak bulunmuştur. Ancak veri toplama sürecinde yaşanabilecek beklenmedik veri kayıpları göz önünde bulundurularak örneklem büyüklüğü 320 kişi olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak, G*Power analizi ile çalışmanın örneklem büyüklüğü tespit edilirken bilimsel olarak geçerli ve güvenilir bir yöntem sunulmuştur.

3.1.1 Örneklem İşleme Kriterleri

Bu çalışmaya katılabilecek katılımcıların işleme kriterleri şunlardır:

Katılımcının 18 yaşın üzerinde olması

Katılımcının çalışmaya gönüllülük esasına bağlı olarak katılması

3.1.2 Örneklem Dışlama Kriterleri

Bu çalışmaya katılabilecek katılımcıların dışlama kriterleri şunlardır:

Katılımcının mevcut bir psikiyatrik rahatsızlığının olması

3.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırma kapsamında katılımcıların bilgilerini edinebilmek adına Sosyo-Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan ölçekler Özgecilik Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Yaşamın Anlamı Ölçeği'dir.

3.2.1 Özgecilik Ölçeği

Özgecilik Ölçeği, bireylerin özgeci davranışlarını değerlendirmek ve özgecilik düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek yardım etme ve bağışçılık olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek Rushton ve arkadaşları (1981) tarafından geliştirilmiş olup Türkçe adaptasyon çalışmaları Tekeş ve Hasta (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipi öz değerlendirme ölçeği olup toplamda 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler 1 (Hiçbir zaman) ile 5 (Her zaman) arasında yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 20 ile 100 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar bireylerin yüksek özgecilik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı bağışçılık boyutu için .70 ve yardımseverlik boyutu için .81 olarak bulunmuşken ölçeğin bütünü için .84 olarak saptanmıştır.

3.2.2 Yaşamın Anlamı Ölçeği

Yaşamın Anlamı Ölçeği bireylerin yaşamlarına anlam yükleme düzeyleri ve yaşamda anlam arama eğilimlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek mevcut anlam ve aranan anlam olmak üzere iki alt boyut içermektedir. Steger ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe adaptasyon

çalışmaları Akın ve Taş (2015) tarafından yapılmıştır. Yaşamın Anlamı Ölçeği, 7’li Likert tipi bir öz değerlendirme ölçeğidir ve toplamda 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler 1 (Kesinlikle geçerli değil) ile 7 (Kesinlikle geçerli) arasında yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 7 ile 70 arasında değişmekte olup yüksek puanlar bireylerin yaşam anlamına sahip olma düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin 9. maddesi ters kodlanmıştır. Ölçeğin Cronbach’s Alfa değeri mevcut anlam alt ölçeği için .77 ve aranan anlam alt ölçeği için .83 olarak saptanmışken ölçeğin bütünü için .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayıları ise mevcut anlam alt ölçeği için .89 ve aranan anlam alt ölçeği için .92 olarak ölçülmüş olup ölçeğin bütünü için .94 olarak bulunmuştur.

3.2.3 Yaşam Doyumu Ölçeği

Yaşam doyumu ölçeği bireylerin yaşam kalitesine ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Dağlı ve Baysal tarafından yapılmıştır. Tek boyutlu bir yapıya sahip olan Yaşam Doyumu Ölçeği toplam 5 maddeden oluşmaktadır ve 5’li likert tipi bir öz değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin orijinali 7’li likert tipinde olmakla birlikte Türk kültürüne uyarlanabilmesi amacıyla 5’ indirilmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler 1 (Hiç katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılıyorum) arasında yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 5 ile 35 arasında değişmekte olup yüksek puanlar bireylerin yaşam doyumu düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .88, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .97 olarak bulunmuştur.

3.3 ARAŞTIRMANIN DESENİ

Bu çalışma, kesitsel ve karşılaştırmalı bir araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmadaki karşılaştırma grupları ebeveynler ve çocuk sahibi olmayan bireyler olarak belirlenmiştir.

Bu tasarıma göre değişkenler arasındaki ilişkiler gözlemlenecek ancak nedensel çıkarımlar yapılamayacaktır. Veriler belirli bir zaman diliminde toplanacak ve bu ilişkiler yalnızca anlık olarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. VERİ ANALİZİ

Bu araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla nicel veriler üzerinde istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Analizlerde IBM SPSS Statistics 29.0.2 ve PROCESS Macro (v4.3) tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamında veri analizine başlamadan önce verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığının araştırılması amacı ile Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Bunun aynı sıra histogram ve Q-Q grafikleri ile de görsel incelemeler yapılmıştır. Sosyodemografik değişkenler ile araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilerin tespit edilebilmesi amacıyla korelasyon, regresyon, t-test ve ANOVA istatistikleri kullanılmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon testi ile incelenmiştir. Çalışmada fark analizleri tanımlanan gruplara bağlı olarak t-test veya ANOVA kullanılarak yapılacak bununla birlikte ilişkisel analizler basit doğrusal regresyon ile aracılık analizleri PROCESS Macro model 4 aracılığıyla, düzenleyicilik analizleri PROCESS Macro model 1 ve modeldeki hem aracılık hem düzenleyicilik analizlerinin birlikte incelenmesi için PROCESS Macro model 7 kullanılmıştır.

Çalışmada çocuk sahibi olanlar ve çocuksuzlar olmak üzere iki ana grup bulunmaktadır. Cohen (1988)'e göre orta düzey bir etki büyüklüğünün ($d \approx 0.5$) %80 istatistiksel güç ile tespit edilebilmesi için her grupta yaklaşık 30 katılımcı bulunmalıdır. Bununla birlikte daha küçük etkilerin de güvenilir biçimde anlaşılabilmesi için örneklem büyüklüğünün artırılması gerekir.

Hayes (2012) tarafından geliştirilen SPSS eklentisi, PROCESS Macro Modellerinden olan model 1, 4 ve 7 için bağımsız değişkenin sadece sürekli değil iki veya daha fazla kategorili olabileceği vurgulanmıştır. Bu tür kategorik bağımsız değişkenler kullanıldığında uygun kodlama yöntemleri ile model analiz edilebilmektedir (Hayes, 2022). Örneğin Pacilli ve arkadaşları (2018) da benzer şekilde araştırmaları kapsamında bağımsız değişkenin kategorik olduğu

hipotezlerini analiz ederken uygun kodlama yöntemleri aracılığıyla Model 7'yi kullanmışlardır.

BÖLÜM 5

5. BULGULAR

5.1 ÖLÇEKLERİN NORMAL DAĞILIM ANALİZLERİ

Verilerin normal dağılım varsayımını karşılaşıp karşılamadığını görmek adına öncelikle Shapiro-Wilk testi uygulanmış olup verilerin normal dağıldığı görülmüştür ($p>.05$). Bununla birlikte normal dağılım varsayımı çarpıklık ve basıklık değerleri de göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Hair ve arkadaşlarına (2022) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması normal dağılım varsayımının karşılandığını göstermektedir. Bu çalışmada da tüm değişkenler basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1 ile -1 aralığında bulunması sebebiyle dağılımın normal dağılıma yakın olduğu söylenebilir. Ölçeklerin normallik dağılımı adına yapılmış analize ait bulgular Tablo 5.1’de gösterilmiştir.

Tablo 5.1 Ölçeklerin Normal Dağılım Analiz Bulguları

Ölçekler ve Alt Ort. Boyutları	S.S.	Çarpıklık	Basıklık	
Yaşam Doyum	16.22	4.07	-.165	-.353
Yaşamın Aranan Anlamı	23.14	7.30	-.703	-.237
Yaşamın Mevcut Anlamı	27.15	5.38	-.836	.646
Özgecilik	69.36	12.34	.030	.178

5.2 ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK ANALİZLERİ

Bu araştırma kapsamında kullanılmış olan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik düzeylerinin test edilmesi amacıyla Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .70 ve üzerinde olması ölçeğin güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir (Hair vd., 2013). Bu çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları Tablo 5.2’de gösterilmiştir.

Tablo 5.2 Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Yaşam Doyum Ölçeği	5	.88
YAÖ- Aranan Anlam	5	.86
YAÖ- Mevcut Anlam	5	.80
Özgecilik Ölçeği	20	.85

YAÖ: Yaşamın Anlamı Ölçeği

5.3 KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Bu çalışmada yer alan katılımcıların yaşları 19 ile 73 arasında değişmekte olup katılımcıların yaş ortalaması 35.86 ± 12.20 olarak bulunmuştur. Katılımcıların 181’i (%57.1) kadın, 136’sı (%42.9) ise erkektir. Katılımcıların kardeş sayıları 0 ile 12 arasında değişmekte olup ortalaması 3 ± 1.75 olarak bulunmuştur. Katılımcıların gelir düzeyleri 0 ile 500.000 arasında değişmekte olup gelir ortalaması 59.212 ± 58041.8 ’dir. Katılımcıların 77’sinin (%24.3) ilişkisi bulunmamakla birlikte 64’ünün (%20.2) ilişkisi bulunmaktadır fakat evli değildir. Ayrıca katılımcılardan 159’u (%50.2) evli olup, 14’ü (%4.4) boşanmış ve 3’ü (%0.9) ise medeni durumunu dul olarak beyan etmiştir. Katılımcıların 141’i (%45.7) çocuk sahibi olduğunu söylerken, 172’sinin (%54.3) çocuğu bulunmamaktadır. Ebeveynlerin 141’i (%44.5) isteyerek çocuk sahibi olduğunu

söylerken 4'ü (%1.3) istemeyerek çocuk sahibi olduğunu bildirmiştir. Çocuk sahibi olmayan katılımcılar çocuk sahibi olmak istemediğini belirten 38 kişi (%12), şu anda çocuk sahibi olmayan fakat gelecekte çocuk sahibi olmayı planlayan 126 kişi (%39.7) ve çocuk sahibi olmak istemiş fakat olamamış 8 kişi (%2.5) olarak üçe ayrılmaktadır. Çocuk sahibi olan katılımcıların 39'unun (%26.9) kız çocuğu, 58'inin (%40) erkek çocuğu ve 48'inin (%33.1) hem kız hem de erkek çocuğu vardır. Bu çocukların yaşları ise 1 ile 47 arasında değişmekte olup çocukların ortalama yaşının 14.65 ± 10.04 olduğu görülmüştür. Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısı 1 ile 5 arasında değişmekte olup grup ortalaması $2 \pm .80$ olarak bulunmuştur. Çocuk sahibi olan katılımcıların tamamı çocuklarının fiziksel bir engelle sahip olmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan 4'ü (%1.3) köyde, 46'sı (%14.5) ilçede, 61'i (%19.2) şehirde ve 206'sı (%65) büyükşehirde yaşadıklarını bildirmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyi altı farklı kategoride toplanmıştır. Buna bağlı olarak katılımcılardan 6'sı (%1.9) ilkokul, 10'u (%3.2) ortaokul, 76'sı (%24) lise, 178'i (%56.2) lisans, 46'sı (14.5) yüksek lisans ve 1'i (%0.3) doktora mezunudur. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine bakıldığında 22'sinin (%6.9) okur yazar olmadığı, 24'ünün (%7.6) okur yazar olduğu, 101'inin (%31.9) ilkokul, 51'inin (%16.1) ortaokul, 75'inin (%23.7) lise, 35'inin (%11) lisans ve 9'unun (%2.8) yüksek lisans mezunu olduğu bulunmuştur. Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine bakıldığında ise 4'ünün (%1.3) okur yazar olmadığı, 14'ünün (%4.4) okur yazar olduğu, 92'sinin (%29) ilkokul, 54'ünün (%17) ortaokul, 82'sinin (%25.9) lise, 58'inin (%18.3) lisans, 12'sinin (%3.8) yüksek lisans ve 1'inin (%0.3) de doktora mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcılardan 111'i (%35.) evcil hayvan sahibi iken, 172'si (%54.3) evcil hayvan sahibi olmadığını 34'ü (%10.7) de evcil hayvan sahibi olmadığını ancak sokakta baktığı sokak hayvanları olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 164'ü (%51.7) daha önce veya şu an bir sosyal sorumluluk projesinde yer aldığını belirtirken 153'ü (%48.3) bir gönüllülük veya sosyal sorumluluk projesinde yer almadığını bildirmiştir. Katılımcılardan 2'sinin (%0.6) fiziksel bir engeli bulunuyorken katılımcıların 315'inin (%99.4) fiziksel

bir engeli bulunmamaktadır. Örnekleme ait sosyodemografik özellikler Tablo 5.3'te gösterilmiştir.

Tablo 5.3 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri (n=317)

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	181	%57.1
Erkek	136	%42.9
Medeni Durum		
İlişkisi yok	77	%24.3
İlişkisi var fakat evli değil	64	%20.2
Evli	159	%50.2
Boşanmış	14	%4.4
Dul	3	%0.9
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
İsteyerek çocuk sahibi oldum	141	%44.4
İstemeyerek çocuk sahibi oldum	4	%1.2
Çocuk sahibi olmak istemiyorum	38	%11.9
Çocuk sahibi olmak istedim ancak olmadı	8	%2.5
Çocuğu yok fakat gelecekte çocuk sahibi olmak istiyor	126	%39.7
Çocuk Cinsiyet		
Kız	39	%26.9
Erkek	58	%40
Hem kız hem erkek	48	%33.1
Çocuk Fiziksel Engel		
Hayır	317	%100
Yaşanan Yer		
Köy	4	%1.3
İlçe	46	%14.5
Şehir	61	%19.2
Büyükşehir	206	%65
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	6	%1.9
Ortaokul	10	%3.2
Lise	76	%24
Lisans	178	%56.2
Yüksek lisans	46	%14.5
Doktora	1	%0.3

Tablo 5.4 (Devamı) Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri (n=317)

Anne Eğitim Düzeyi			
Okur yazar değil	22	%6.9	
Okur yazar	24	%7.6	
İlkokul	101	%31.9	
Ortaokul	51	%16.1	
Lise	75	%23.7	
Lisans	35	%11	
Yüksek lisans	9	%2.8	
Doktora	0	%0	
Baba Eğitim Düzeyi			
Okur yazar değil	4	%1.3	
Okur yazar	14	%4.4	
İlkokul	92	%29	
Ortaokul	54	%17	
Lise	82	%25.9	
Lisans	58	%18.3	
Yüksek lisans	12	%3.8	
Doktora	1	%0.3	
Evcil Hayvan Sahibi Olma Durumu			
Evet	111	%35	
Hayır	172	%54.3	
Hayır ama sokakta beslediği hayvanlar var	34	%10.7	
Gönüllülük			
Evet	164	%51.7	
Hayır	153	%48.3	
Fiziksel engel durumu			
Evet	2	%0.6	
Hayır	315	%99.4	

5.4 EBEVEYNLER VE ÇOCUKSUZ KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK VERİLER BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Ebeveynler ile çocuksuz katılımcıların sosyodemografik özellikler bakımından farklılaşıp farklılaşmadığının analiz edilmesi amacıyla ki-kare testi ve t-test analizleri uygulanmıştır. Ebeveynler ve çocuksuzlar grubu

karşılaştırılmadan önce her grup için yeterli miktarda katılımcı olmadığından ve analizlerin daha güvenilir olabilmesi amacıyla isteyerek çocuk sahibi olan ebeveynler ve istemediği halde çocuğu olan ebeveynler bir gruba toplanmış; çocuk sahibi olmak istemeyenler, istediği halde çocuğu olmayan bireyler, şu an çocuk sahibi olmayan fakat gelecekte olmasını isteyenler ise çocuksuzlar olarak bir gruba toplanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 5.4 ve Tablo 5.5'te sunulmuştur.

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, eğitim, yaşanan yer, anne eğitim, baba eğitim, gönüllülük eğilimleri ve evcil hayvan sahibi olma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadıklarının tespit edilmesi adına ki-kare analizi uygulanmıştır. Ki-Kare analizinin bulguları değerlendirildiğinde, cinsiyet ($\chi^2(1, N=317)=1.191, p>.05$), baba eğitim durumu ($\chi^2(1, N=317)=3.245, p>.05$) ve evcil hayvan sahibi olma bakımından ($\chi^2(2, N=317)=4.343, p>.05$) çocuksuzlar ve ebeveynler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Yapılan Ki-Kare analizine göre medeni durum ($\chi^2(2, N=317)=151.699, p<.001$), yaşanan yer ($\chi^2(2, N=317)=14.802, p<.001$), katılımcının eğitim düzeyi ($\chi^2(1, N=317)=17.661, .001$), katılımcının annesinin eğitim düzeyinin ($\chi^2(1, N=317)=22.631, p<.001$) ve gönüllülük ($\chi^2(1, N=317)=6.798, p<.009$) bakımından çocuk sahibi olmayan katılımcılar ve ebeveynler arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Ebeveynlerin büyük bir kısmı evliyken, çocuk sahibi olmayan katılımcıların daha çok ilişkisi olduğu fakat evli olmadığı veya bekar, dul, boşanmış olabileceği görülmüştür. Eğitim düzeyi düşük olan katılımcıların çocuk sahibi olma oranı, eğitim düzeyi yüksek olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Köyde yaşayan bireylerin çocuk sahibi olma oranı daha yüksekken büyükşehirlerde yaşayan bireylerin çocuk sahibi olma ihtimali daha düşüktür. Annelerinin eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların çocuksuz olma ihtimali ebeveynlere kıyasla daha yüksektir. Bunlara ek olarak gönüllü faaliyetlerde bulunan katılımcıların çocuksuz olma ihtimali ebeveynlere kıyasla daha yüksektir.

Tablo 5.5 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması Adına Yapılan Ki-Kare Analizi

	Çocuksuzlar		Ebeveynler		χ^2	p
	n	%	n	%		
Cinsiyet						
Kadın	103	%56.9	78	%43.1	1.191	.275
Erkek	69	%50.7	67	%49.3		
Medeni Durum						
Bekar/Boşanmış/Dul	79	%84	15	%16	151.699	<.001
İlişkisi var fakat evli değil	61	%95.3	3	%4.7		
Evli	32	%20.1	127	%79.9		
Eğitim						
Temel Eğitim	33	%35.9	59	%64.1	17.661	<.001
Yüksek Öğrenim	139	%61.8	86	%38.2		
Yaşanan Yer						
Köy/İlçe	17	%34.7	32	%65.3	14.802	<.001
Şehir	27	%44.3	34	%55.7		
Büyükşehir	128	%61.8	79	%38.2		
Anne Eğitim						
Lise altı eğitim	87	%43.9	111	%56.1	22.631	<.001
Lise ve üzeri eğitim	85	%71.4	34	%28.6		
Baba Eğitim						
Lise altı eğitim	81	%49.4	83	%50.6	3.245	.072
Lise ve üzeri eğitim	91	%59.5	62	%40.5		
Gönüllülük						
Evet	100	%61.3	63	%38.7	6.798	.009
Hayır	72	%46.8	82	%53.2		
Evcil Hayvan Sahibi Olma						
Evcil Hayvanım Var	56	%50.5	55	%49.5	4.343	.114
Evcil Hayvanım Yok	92	%53.5	80	%46.5		
Sokak Hayvanlarına Bakıyorum	24	%70.6	10	%29.4		

Katılımcıların yaşları, gelir düzeyleri ve kaç kardeş oldukları bakımından karşılaştırılması adına t-test analizi uygulanmıştır. Ebeveynler ve çocuksuz

katılımcıların yaş bakımından farklılaştığı görülmektedir. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p<.001$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin yaş ortalaması (45.38), çocuk sahibi olmayan katılımcılara (27.79) kıyasla daha yüksektir ($t(285.280) = 18.185, p<.001$). Ebeveynler ve çocuksuz katılımcıların gelir düzeyi bakımından farklılaştığı görülmektedir. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p<.004$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin gelir düzeyi (73868.97), çocuk sahibi olmayan katılımcılara (47786.22) kıyasla daha yüksektir ($t(277.014) = 4.028, p<.001$). Ebeveynler ve çocuksuz katılımcıların kardeş sayısı bakımından farklılaştığı görülmektedir. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p<.420$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin kardeş sayısı (3.27), çocuk sahibi olmayan katılımcılara (2.63) kıyasla daha yüksektir ($t(315) = 3.315, p<.001$).

Tablo 5.6 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması Adına Yapılan T-Test Analizi

Değişken	Grup	N	Ort.	SS	t	df	p
Yaş	Çocuksuzlar	172	27.79	7.841	18.185	285.280	<.001
	Ebeveynler	145	45.38	9.155			
Gelir	Çocuksuzlar	172	47786.22	50837.51	4.028	277.014	<.001
	Ebeveynler	145	73868.97	62454.67			
Kardeş Sayısı	Çocuksuzlar	172	2.63	1.640	3.315	315	<.001
	Ebeveynler	145	3.27	1.800			

5.5 YAŞAM DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Yaşam doyumunun sosyodemografik değişkenler bakımından farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi adına korelasyon, bağımsız örneklem t-testi ve

ANOVA analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 5.6 ve Tablo 5.7’de sunulmuştur.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre katılımcıların yaşam doyumları ile yaşları ($r(317)=-.135, p<.05$), gelir düzeyleri ($r(317)=.189, p<.001$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların kardeş sayıları ile yaşam doyumları ($r(317)=-.162, p<.01$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların çocuklarının yaşları ($r(317)=.036, p>.05$) ve sahip oldukları çocuk sayısı ($r(317)=-.006, p>.05$) ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Yapılan t-testi analiz sonucuna göre cinsiyet ($t(315) = .140, p>.05$), eğitim düzeyi ($t(315) = -1.410, p>.05$) ve gönüllülük ($t(315) = 1.633, p>.05$) ile yaşam doyumu arasında grup bakımından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bununla birlikte anne eğitim düzeyi ile yaşam doyumu ilişkisine bakıldığında gruplar arası anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=.018$). Analiz sonucuna göre daha anneleri yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcıların (17.10 ± 3.49), anneleri daha düşük eğitim düzeyine sahip katılımcıların (15.69 ± 4.30) kıyasla yaşam doyumları daha yüksektir ($t(288.050) = -3.188, p<.05$). Benzer şekilde baba eğitim düzeyi ile yaşam doyumu ilişkisine bakıldığında gruplar arası anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=.329$). Analiz sonucuna göre daha babaları yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcıların (16.92 ± 3.78), babaları daha düşük eğitim düzeyine sahip katılımcılara (15.56 ± 4.22) kıyasla yaşam doyumları daha yüksektir ($t(315) = -3.026, p<.05$).

Tablo 5.7 Yaşam Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Adına Yapılan T-Test Analizi

Değişken	Grup	N	Ort.	SS	t	df	p
Cinsiyet	Kadın	181	16.24	4.09	.14	315	.889
	Erkek	136	16.18	4.04			
Eğitim	Temel Eğitim	92	15.71	4.25	-1.41	315	.159
	Lisans ve Üzeri Eğitim	225	16.42	3.98			
Anne Eğitim	Lise Düzeyi Altında Eğitim	198	15.69	4.30	-3.18	288.050	.002
	Lise Düzeyi ve Üzerinde Eğitim	119	17.10	3.49			
Baba Eğitim	Lise Düzeyi Altında Eğitim	164	15.56	4.22	-3.02	315	.003
	Lise Düzeyi ve Üzerinde Eğitim	153	16.92	3.78			
Gönüllülük	Evet	163	16.58	3.88	1.63	315	.103
	Hayır	154	15.83	4.23			

Yapılan araştırma sonucuna göre katılımcıların medeni durumları ve yaşamın doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur $F(2,314)=7.208$ $p<.001$. Ortalama puanlar incelendiğinde bekar, boşanmış ve dul katılımcıların ortalamalarının 14.92 ± 4.17 , ilişkisi olan fakat evli olmayan katılımcıların ortalamalarının 16.51 ± 3.71 ve evli katılımcıların ortalamalarının 16.86 ± 3.98 olduğu görülmüştür. Varyansların homojen olup olmadığının test edilmesi amacı ile Levene testi uygulanmış ve varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ($p>.05$). Grup farklarının belirlenmesi amacıyla Bonferroni post hoc analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre bekar, boşanmış ve dul katılımcıların yaşam doyumları, ilişkisi

olan fakat evli olmayan ve evli katılımcılara kıyasla daha düşüktür. Evliler ve ilişkisi olan fakat evli olmayan katılımcıların yaşam doyumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Bunlara ek olarak çalışma durumu $F(2,314)=1.602 p>.05$ yaşanan yer $F(2,314)=3.022 p>.05$, evcil hayvan sahibi olma $F(2,314)=1.483 p>.05$ ve çocuğun cinsiyeti $F(2,314)=.369 p>.05$ bakımından yaşam doyumu puanlarının anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 5.8 Yaşam Doyumu ve Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Adına Yapılan ANOVA Analizi (n=317)

Yaşam Doyumu		Ort.	SS	sd	F	p
Medeni Durum	Bekar, Boşanmış, Dul	14.92	4.1	2	7.208	<.001
	İlişkisi var	16.51	3.71	314		
	Evli	16.86	3.98	316		
Çalışma Durumu	Çalışan	16.01	4.14	2	1.602	.203
	Çalışmayan	17.08	4.00	314		
	Emekli	17.00	3.20	316		
Yaşanan Yer	Köy, İlçe	17.42	4.02	2	3.022	.0501
	Şehir	15.57	4.16	314		
	Büyükşehir	16.12	4.01	316		
Evcil Hayvan Sahibi Olma	Evet	16.66	3.96	2	1.483	.229
	Hayır	15.86	4.17	314		
	Sokak hayvanlarına bakıyorum	16.58	3.82	316		
Çocuk Cinsiyet	Kız	17.10	4.32	2	.369	.692
	Erkek	17.15	3.84	142		
	Hem kız hem erkek	16.52	4.07	144		

5.6 ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ADINA YAPILAN T-TESTLER

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumu ile araştırma değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla T-test analizi uygulanmıştır. Katılımcılar ebeveynler (n=145) ve çocuk sahibi olmayanlar (n=172) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Ebeveynlerin bulunduğu grupta isteyerek çocuk sahibi olmuş katılımcılar ve çocuk sahibi olmak istemediği halde çocuğu olan katılımcılar yer almaktadır. Çocuk sahibi olmayan katılımcı grubunda ise çocuk sahibi olmak istemeyenler, şu an çocuk sahibi olmayıp gelecekte çocuk sahibi olmak isteyenler ve çocuk sahibi olmak istemiş fakat olmamış katılımcılar bulunmaktadır. Analiz sonuçları Tablo 5.8'de sunulmuştur

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre yaşam doyumu düzeyleri açısından farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p=.791 > 0.05$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin yaşam doyumu (16.93 ± 4.03), çocuk sahibi olmayan katılımcılara (15.62 ± 4.01) kıyasla daha yüksektir ($t(315) = 2.885, p=.004$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre yaşamın aranan anlamı puanları açısından farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=.001$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin yaşamın aranan anlamı puanları (21.68 ± 7.84) çocuk sahibi olmayan katılımcılara (24.37 ± 6.60) kıyasla daha düşüktür ($t(282.628) = -3.258, p=.001$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre yaşamın mevcut anlamı puanları açısından farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p=.039$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin yaşamın mevcut anlamı puanları (28.34 ± 4.72)

çocuk sahibi olmayan katılımcılara (26.29 ± 5.72) kıyasla daha yüksektir ($t(314.845) = 3.554, p = .001$).

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumu ve özgecilik düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Varyansların eşitliği Levene testi ile değerlendirilmiş olup varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p = .428 > 0.05$). Analiz sonucunda göre ebeveynlerin özgecilik düzeyi (67.48 ± 12.04), çocuk sahibi olmayan katılımcılara (71.64 ± 12.41) kıyasla daha düşüktür ($t(315) = 3.016, p = .003$).

Tablo 5.9 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu, Yaşamın Aran Anlamı ve Yaşamın Mevcut Anlamı Arasındaki İlişkileri Analiz Etmek Amacı ile Yapılan T-Test Analizi

Değişken	Grup	N	Ort.	SS	t	df	p
Yaşam Doyumu	Çocuksuzlar	172	15.62	4.013	2.88	315	.004
	Ebeveynler	145	16.93	4.037			
Yaşamın Aran Anlamı	Çocuksuzlar	172	24.37	6.605	-3.25	282.628	.001
	Ebeveynler	145	21.68	7.842			
Yaşamın Mevcut Anlamı	Çocuksuzlar	172	26.29	5.729	3.55	314.845	.001
	Ebeveynler	145	28.34	4.721			
Özgecilik	Çocuksuzlar	172	71.64	12.41	3.016	315	.003
	Ebeveynler	145	67.48	12.04			

5.7 DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER KORELASYON ANALİZLERİ

Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler ve alt ölçekleri ve bununla birlikte sosyodemografik değişkenlerden sürekli değişken olan yaş, gelir ve kardeş sayısı arasında anlamı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizinin sonuçları Tablo 5.9'da belirtilmiştir.

Katılımcıların yaşları ile gelir düzeyleri ($r(317)=.159, p<.01$), kardeş sayıları ile ($r(317)=.194, p<.001$), sahip oldukları çocuk sayısı ile ($r(145)=.266, p<.01$), katılımcıların çocuklarının yaşları ile ($r(145)=.781, p<.001$), yaşamın mevcut anlamı ile ($r(317)=.127, p<.05$), özgecilik ile ($r(317)=.163, p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların yaşları ile yaşamın aranan anlamı ($r(317)=-.127, p<.05$), arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri ile yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=.133, p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri ile çocuklarının yaşları ($r(145)=-.258, p<.01$) ve yaşamın aranan anlamı ($r(317)=-.236, p<.001$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri ile kardeş sayıları ($r(317)=-.051, p>.05$), sahip oldukları çocuk sayıları ($r(145)=-.025, p>.05$), özgecilik düzeyleri ($r(317)=.022, p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların kardeş sayıları ile yaşam doyumu ($r(317)=-.162, p<.01$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların kardeş sayıları ile sahip oldukları çocuk sayısı ($r(145)=.005, p>.05$) çocuklarının yaşları ($r(145)=.041, p>.05$), yaşamın aranan anlamı ($r(317)=.076, p>.05$), yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=.090, p>.05$) ve özgecilik ($r(317)=.016, p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı ile çocuklarının yaşları ($r(145)=-.088, p>.05$), yaşam doyumu ($r(317)=-.006, p>.05$), yaşamın aranan anlamı ($r(317)=-.002, p>.05$), yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=.032, p>.05$) ve özgecilik ($r(317)=-.048, p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların çocuklarının yaşları ile yaşamın aranan anlamı ($r(317)=.134, p>.05$), yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=-.018, p>.05$) ve özgecilik ($r(317)=-.012, p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların yaşam doyumu ile yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=.362, p<.001$) ve özgecilik ($r(317)=.186, p<.001$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Katılımcıların yaşam doyumu ile yaşamın aranan anlamı arasında ($r(317)=-.252, p<.001$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yaşamın aranan anlamı ile yaşamın mevcut anlamı ($r(317)=.088, p>.05$) ve özgecilik ($r(317)=.006, p>.05$) arasında anlamlı bir ilişki

bulunmamaktadır. Yaşamın mevcut anlamı ve özgecilik arasında ($r(317) = .254$, $p < .001$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 5.10 Araştırma Değişkenleri Arasında Anlamı Bir İlişki Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon

Analizi

Değişken	Ort.	SS	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Yaş	35.4	11.95	1								
2. Gelir	58689.8	58541.2	.179**	1							
3. Kardeş Sayısı	2.93	1.76	.188***	-.045	1						
4. Çocuk Sayısı	1.87	.80	.125	-.010	.328***	1					
5. Çocuk Yaş	15	9.95	.866***	-.269**	.037	.070	1				
6. YDÖ	16.32	4.06	.157**	.196***	-.173**	-.037	.017	1			
7. YAÖ-A	23.14	7.35	-.127*	-.241***	.088	-.032	.146	-.260***	1		
8. YAÖ-M	27.24	5.35	.120*	.154**	.085	.012	-.035	.354***	.100	1	
9. ÖÖ	69.43	12.33	-.148**	.040	-.001	.084	-.029	.192***	.012	.234***	1

YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği; YAÖ-A: Yaşamın Anlamı Ölçeği-Aranan; YAÖ-M: Yaşamın Anlamı Ölçeği-Mevcut, ÖÖ: Özgeçmiş Ölçeği *p<.05, **p<.01, ***p<.001: istatistiksel olarak anlamlı

5.8 ARACI DEĞİŞKENLERİN YAŞAM DOYUMU ÜZERİNDE DOĞRUDAN ETKİSİNİN TEST EDİLMESİ (REGRESYON ANALİZİ)

Çalışmadaki aracı değişkenlerin yaşam doyumu üzerindeki yordayıcı etkisini test etmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.10'da sunulmuştur.

Yaşamın aranan anlamı ve yaşam doyumu arasındaki analiz sonuçlarına bağlı olarak kurulan model anlamlıdır ($F(1,315)=21.31$, $p<.001$). Yaşam doyumunun, yaşamın aranan anlamı ile açıklanan varyansı %6.3 olarak bulunmuştur. Yaşamın aranan anlamı, yaşam doyumunu negatif yönde anlamlı biçimde yordamaktadır ($\beta=-.140$, $t=-4.617$, $p<.001$), yaşamda anlam arayışı arttıkça yaşam doyumu düşmektedir.

Yaşamın mevcut anlamı ve yaşam doyumu arasındaki analiz sonuçlarına bağlı olarak kurulan model anlamlıdır ($F(1,315)=47.46$, $p<.001$). Yaşam doyumunun, yaşamın mevcut anlamı ile açıklanan varyansı %13.1 olarak bulunmuştur. Yaşamın aranan anlamı, yaşam doyumunu pozitif yönde anlamlı biçimde yordamaktadır ($\beta=.362$, $t=6.889$, $p<.001$), yaşamın mevcut anlamı arttıkça yaşam doyumu artmaktadır.

Tablo 5.11 Yaşamın Aranan Anlamı ve Mevcut Anlamının Yaşam Doyumunu Yordayıp Yordamadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	R ²	B	SH	β	t	p
Aranan Anlam	.063	-.140	.030	-.252	-4.617	<.001
Mevcut Anlam	.131	.274	.040	.362	6.889	<.001

5.9 ARACILIK VE DÜZENLEYİCİLİK ANALİZLERİ

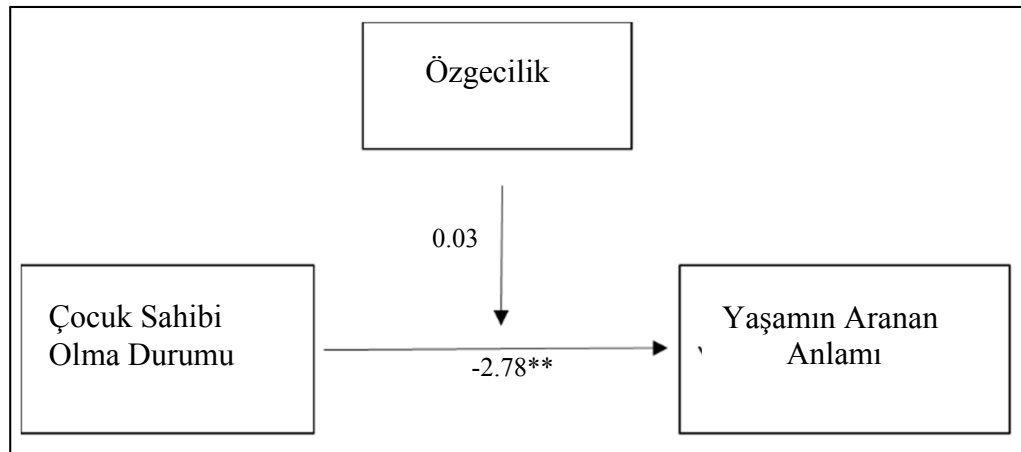
Modelin bütünsel biçimde test edilmesinden önce değişkenler arasındaki ilişkilerin daha net ortaya koyulması ve adım adım sınanabilmesi adına kademeli

aşamalarda analizler gerçekleştirilmiştir. Düzenleyicilik analizleri için Hayes PROCESS makrosunun 1. modeli, aracılık analizleri için 4. modeli ve bütünsel bir analiz için 7. modeli tercih edilmiştir.

Gruplar arasındaki belirgin yaş farkının sonuçlar üzerinde yaratabileceği olası yanlılığı tespit etmek adına gerçekleştirilen aracılık, düzenleyicilik ve düzenlenmiş aracılık analizlerinin tamamında yaş değişkeni kontrol edilmiştir. Ancak yürütülen tüm analizlerde, yaşın değişkenler üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi bulunmadığı ($p > .05$) gözlemlenmiştir. Bunun sonucu olarak analiz sonuçları yaş değişkeni kontrol edilmeksizin raporlanmıştır.

5.9.1 Özgeciliğin Değişkeninin Düzenleyicilik Analizleri

Çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın anlamı arasında yaşamın anlamı değişkeninin yaşamın aranan anlamı ve yaşamın mevcut anlamı olarak iki alt ölçüğe ayrılması sebebiyle iki ayrı düzenleyicilik analizi yapılmıştır. Çocuk sahibi olma durumunun yaşamın aranan anlamı ile olan ilişkisinde özgeciliğin düzenleyici rolünün tespit edilebilmesi amacıyla Hayes PROCESS makrosunun Model 1'i kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.11'de gösterilmiştir.

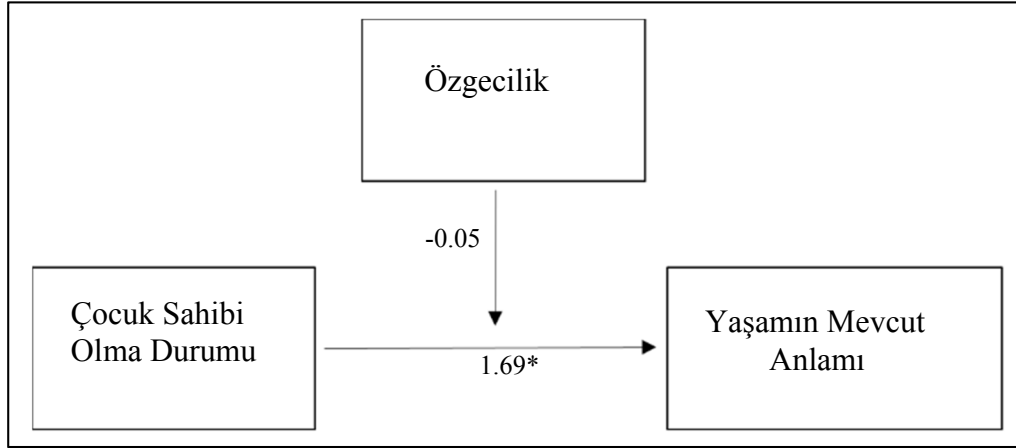
Şekil 5.1 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Anlam Arayışı Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisi

Düzenleyicilik analizi incelendiğinde, çocuk sahibi olma durumunun, yaşamın aranan anlamı üzerinde yordayıcı etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin yaşamda anlam arayışları çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla daha düşüktür (B=-2.78, SH=.8248, t=-3.3765, p=.0008, %95 GA [-4.4079,-1.1621]). Özgeciliğin, yaşamda anlam arayışı üzerinde doğrudan yordayıcı etkisi bulunmamaktadır (B=0.005, SH=.0458, t=.1292, p=.8973, %95 GA [-.0842,.0960]). Çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın aranan anlamı arasındaki ilişkide özgeciliğin etkileşiminin anlamlı bir yordayıcılığı bulunmamaktadır (B=0.03, SH=.0668, t=.5253, p=.5997, %95 GA [-.0963,.1665]). Dolayısıyla özgeciliğin hem yaşamın aranan anlamı üzerinde doğrudan bir etkisi görülmemektedir hem de çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın aranan anlamı arasındaki ilişkide düzenleyicilik etkisi tespit edilememiştir (Şekil 5.1).

Tablo 5.12 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Anlam Arayışı Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisini İncelemek Amacıyla Yapılan Düzenleyicilik Analizi Sonuçları

Model	B	SH	t	p	LLCI	ULCI
Çocuk Sahibi Olma Durumu	-2.7850	.8248	-3.3765	.0008	-4.4079	-1.1621
Özgecilik	.0059	.0458	.1292	.8973	-.0842	.0960
Çocuk Sahibi Olma Durumu*Özgecilik	.0351	.0668	.5253	.5997	-.0963	.1665

Çocuk sahibi olma durumunun yaşamın mevcut anlamı ile olan ilişkisinde özgeciliğin düzenleyici rolünün tespit edilebilmesi amacıyla Hayes PROCESS makrosunun Model 1'i kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5.12'de sunulmuştur.

Şekil 5.2 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Mevcut Anlam Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisi

Düzenleyicilik analizi incelendiğinde, çocuk sahibi olma durumunun yaşamın mevcut anlamı üzerinde anlamlı bir yordayıcılık etkisi olduğu görülmüştür. Çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla ebeveynlerin yaşamlarındaki mevcut anlam daha yüksektir ($B=1.69$, $SH=.5900$, $t=2.8673$, $p=.0044$, %95 GA [.5308,.2.8524]). Özgecilik değişkeninin, yaşamın mevcut anlamı üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır ($B=.1233$, $SH=.0328$, $t=3.7653$, $p=.0002$, %95 GA [.0589,.1878]). Çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın mevcut anlamı arasındaki ilişkide özgeciliğin etkileşiminin anlamlı bir yordayıcılık etkisi bulunmamaktadır ($B=-.0504$, $SH=.0478$, $t=-1.0560$, $p=.2918$, %95 GA [-.1444,.0435]). Sonuç olarak özgeciliğin yaşamın mevcut anlamı üzerinde doğrudan pozitif anlamlı bir etkisi olsa da çocuk sahibi olma durumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide düzenleyici bir etkisi bulunmamaktadır (Şekil 5.2).

Tablo 5.13 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşamda Mevcut Anlam Arasında Özgeciliğin Düzenleyici Etkisini İncelemek Amacıyla Yapılan Düzenleyicilik Analizi Sonuçları

Model	B	SH	t	p	LLCI	ULCI
Çocuk Sahibi Olma Durumu	1.6916	.5900	2.8673	.0044	.5308	2.8524
Özgecilik	.1233	.0328	3.7653	.0002	.0589	.1878
Çocuk Sahibi Olma Durumu*Özgecilik	-.0504	.0478	-1.0560	.2918	-.1444	.0435

5.9.2 Yaşamın Anlamı Değişkeninin Aracılık Analizleri

Yaşamın aranan anlamı ve yaşamın mevcut anlamının analiz edilmesinden önce öncül analizler yapılmıştır. Bu doğrultuda Baron ve Kenny (1986)'ye göre, aracı değişkenlerin analizinin yapılabilmesi için üç ana kriter bulunmaktadır. İlk olarak bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunması gereklidir. İkinci olarak bağımsız değişken, aracı değişkeni anlamlı bir biçimde yordamalıdır. Son olarak ise aracı değişken ile bağımlı değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmalıdır. Bu kriterler doğrultusunda araştırma değişkenleri arasında basit regresyon analizleri uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına bağlı olarak gerekli kriterlerin karşılandığı görülmektedir. Analiz sonuçları Tablo 5.13'te sunulmuştur.

Tablo 5.14 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu İlişkisinde, Yaşamın Aranan Anlamının Aracı Rolüne İlişkin Basit Regresyon Analizi

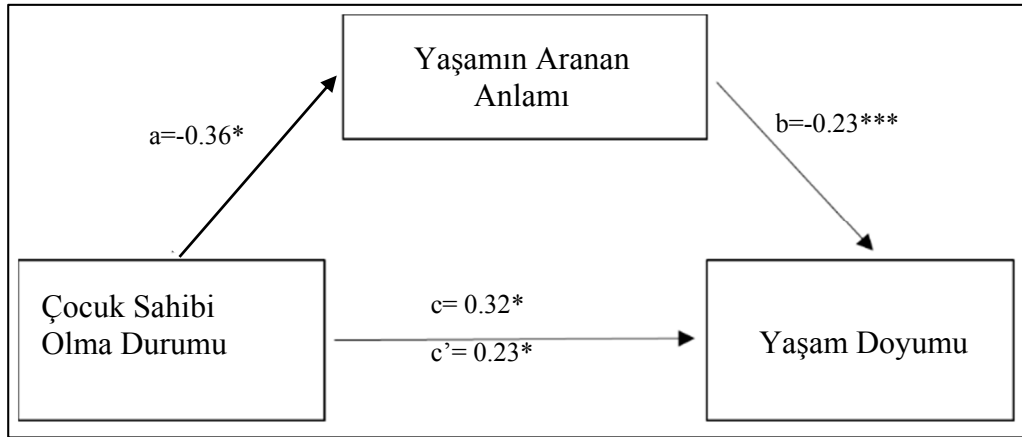
Değişkenler	B	SH	β	t	p
X → Y	1.309	0.454	0.160	2.885	.004
X → M1	-2.682	0.811	-0.183	-3.306	.001
M1 → Y	-0.140	0.030	-0.252	-4.617	<.001
Değişkenler	B	SH	β	t	p
X → Y	1.309	0.454	0.160	2.885	.004
X → M2	2.086	0.597	0.193	3.496	<.001
M2 → Y	0.274	0.040	0.362	6.889	<.001

X= Çocuk Sahibi Olma Durumu, Y= Yaşam Doyumu, M1= Yaşamın Aranan Anlamı, M2= Yaşamın Mevcut Anlamı

Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu ile olan ilişkisinde yaşamda aranan anlamın aracılık rolünün tespit edilebilmesi amacıyla Hayes PROCESS makrosunun 4. modeli kullanılmıştır. Analizlerin anlamlılığının test edilmesi amacıyla %95 güven aralığı ile Bootstrap 5000 yeniden örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

İlk olarak çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın aranan anlamı ilişkisinde (a yolu) grupların, yaşamın aranan anlamını anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Bu bağlamda ebeveynler ile çocuk sahibi olmayan katılımcılar karşılaştırıldığında, çocuk sahibi olan katılımcıların anlam arayışlarının anlamlı biçimde daha düşük olduğu görülmektedir. (a yolu, $\beta=-0.36$, SH=.8115, $t=-3.3056$, $p=.0011$, %95 GA [-4.2790, 1.0858]). Yaşamda anlam arayışı ile yaşam doyumu arasındaki yordayıcılık durumu incelendiğinde, yaşamda anlam arayışının yaşam doyumunu negatif yönde anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir (b yolu, $\beta=-0.23$, SH=.0307, $t=-4.1716$, $p<.001$, GA [-1.886, .0677]). Ayrıca çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki toplam etkisi aracı değişken dahil edilmeden incelendiğinde, yaşam doyumunu anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur. Ebeveynlerin yaşam doyumu, çocuk sahibi olmayan katılımcılardan daha yüksektir (c yolu, $\beta=0.32$ SH=.4537,

$t=2.8849$, $p=.0042$, %95 GA [.4162, 2.2016]). Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki direkt etkileri, aracı değişken dahil edilerek incelendiğinde yaşam doyumunu anlamlı bir biçimde yordadığı görülmektedir (c' yolu, $\beta=.2371$, SH=.4500, $t=2.1452$, $p=.0327$, %95 GA [.0799, 1.8506]). Çocuk sahibi olmayan ve ebeveyn olan katılımcı grupları karşılaştırıldığında yaşamdaki anlam arayışının yaşam doyumu üzerindeki dolay etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta=.3437$, BootSH=.1447, GA %95 [.1094, .6676]). Sonuç olarak yaşamın aranan anlamı, çocuk sahibi olma durumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide kısmi aracılık görevi görmektedir. Buna göre Yaşamın aranan anlamının etkisi ortadan kalktığında dahi ebeveyn olma faktörü hala yaşam doyumunu üzerinde etkilidir (Şekil 5.3).

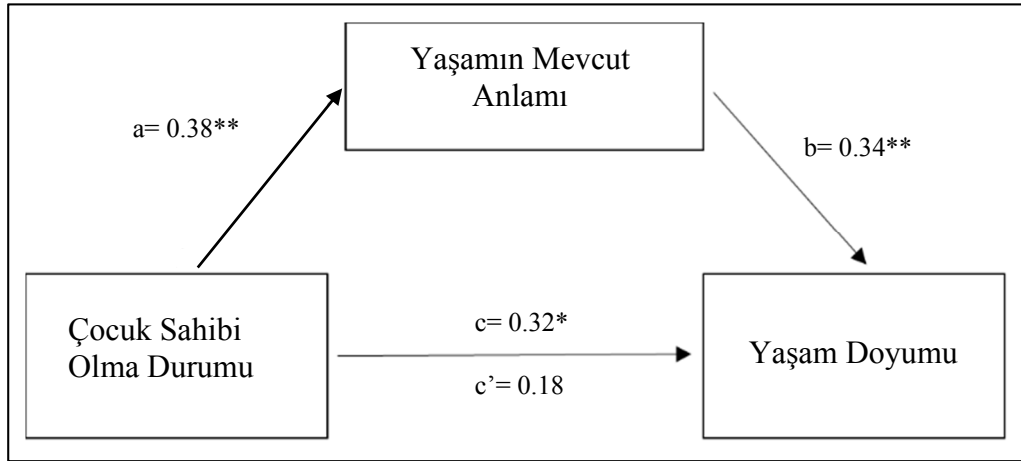

Şekil 5.3 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu Arasında Anlam Arayışının Aracılık Etkisi

Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu ile olan ilişkisinde yaşamın mevcut anlamın aracılık rolünün tespit edilebilmesi amacıyla Hayes'in PROCESS makrosunun 4. modeli kullanılmıştır. Analizlerin anlamlılığının test edilmesi amacıyla %95 güven aralığı ile Bootstrap 5000 yeniden örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

İlk olarak çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın mevcut anlamı ilişkisinde (a yolu) grupların yaşamın mevcut anlamını anlamlı biçimde yordadığı

görülmektedir. Ebeveynler ile çocuk sahibi olmayan katılımcılar karşılaştırıldığında ebeveynlerin yaşamlarındaki mevcut anlamın daha yüksek olduğu bildirilmiştir (a yolu, $\beta=0.38$, SH=.5967, $t=3.4962$, $p=.0004$, %95 GA [.9122, 3.2602]). Yaşamın mevcut anlamı ile yaşam doyumu arasındaki yordayıcılık durumu incelendiğinde, yaşamın mevcut anlamının yaşam doyumunu pozitif yönde anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir (b yolu, $\beta=0.34$, SH=.0403, $t=6.4412$, $p<.001$, %95 GA [.1804, .3391]). Ayrıca çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki toplam etkisi aracı değişken olan yaşamın mevcut anlamı dahil edilmeden incelendiğinde, yaşam doyumunu anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur. Çocuğu olan katılımcıların yaşam doyumları daha yüksektir (c yolu, $\beta=0.32$, SH=.4537, $t=2.8849$, $p=.0042$, %95 GA [.4162, 2.2016]). Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki direkt etkileri, aracı değişken olan yaşamın mevcut anlamı dahil edilerek incelendiğinde yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir yordayıcılık etkisi bulunmadığı görülmektedir (c' yolu, $\beta=0.18$, SH=.4353, $t=1.7620$, $p=.0790$, %95 GA [-.0895, 1.6235]). Çocuk sahibi olmayan ve ebeveyn olan katılımcı grupları karşılaştırıldığında yaşamdaki anlam mevcut anlamın yaşam doyumu üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta=0.54$, BootSH=.1664, %95 GA [.2380, .8878]). Dolayısıyla yaşamın mevcut anlamı, çocuk sahibi olma durumu ve yaşamın anlamı arasındaki ilişkide tam aracılık etkisine sahiptir. Yaşamın mevcut anlamının etkisi ortadan kalktığında tek başına ebeveyn olma faktörü yaşam doyumunu üzerinde etkili değildir (Şekil 5.4).

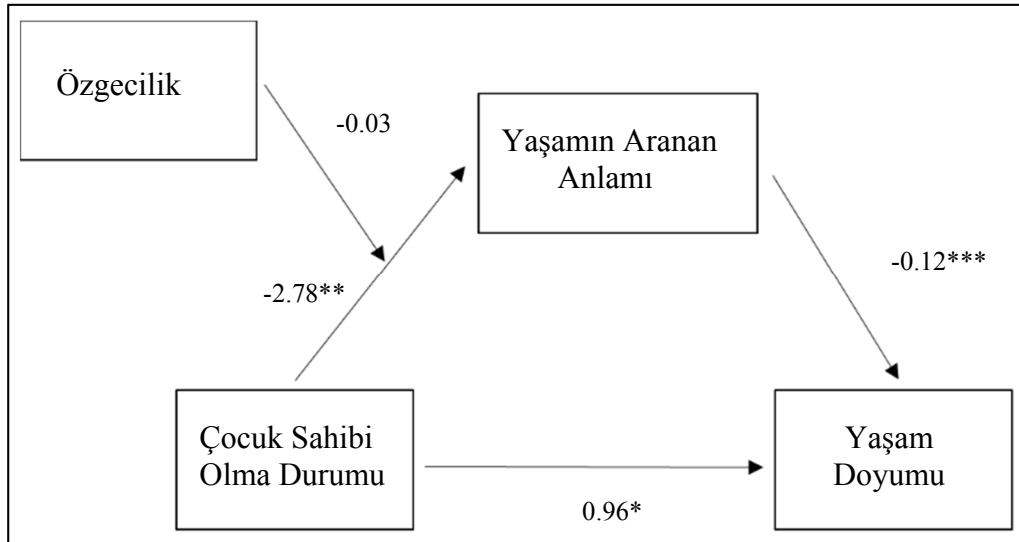
Şekil 5.4 Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Yaşam Doyumu Arasında Yaşamın Mevcut Anlamının Aracılık Etkisi

5.9.3 Araştırma Değişkenlerinin Bütünsel Bir Model Olarak İncelenmesi Adına Düzenlenmiş Aracılık Analizleri

Önceki bölümlerde ayrı ayrı düzenleyicilik ve aracılık ilişkileri incelenmiş olan araştırma modeli bu bölümde bütünsel bir biçimde ele alınmıştır. Bu bağlamda modelin test edilebilmesi adına Hayes PROCESS makrosunun 7. modeli kullanılmıştır.

Düzenlenmiş aracılık modeli yaşam doyumu varyansının %7.69'unu açıklamaktadır ($F(2,314)=13.0793$, $p<.000$). Analiz incelendiğinde ve ebeveynler ile çocuk sahibi olmayan katılımcılar karşılaştırıldığında, çocuk sahibi olan katılımcıların anlam arayışlarının anlamlı biçimde daha düşük olduğu görülmektedir. ($\beta=-2.7850$, $SH=.8248$, $t=-3.3765$, $p=.0008$, %95 GA [-4.4079, -1.1621]). Özgeciliğin yaşamın aranan anlamı üzerindeki yordayıcı etkisi anlamlı bulunmamıştır ($\beta=.0059$, $SH=.0458$, $t=.1292$, $p=.8973$, %95 GA [-.0842, .0960]). Yaşamın aranan anlamı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlıdır, yaşamda anlam arayışı arttıkça yaşam doyumu düşmektedir ($\beta=-1.281$, $SH=.0307$, $t=-4.1716$, $p<.001$, %95 GA [-.1886, -.0677]). Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki direkt etkileri incelendiğinde yordayıcılık etkisinin anlamlı olduğu

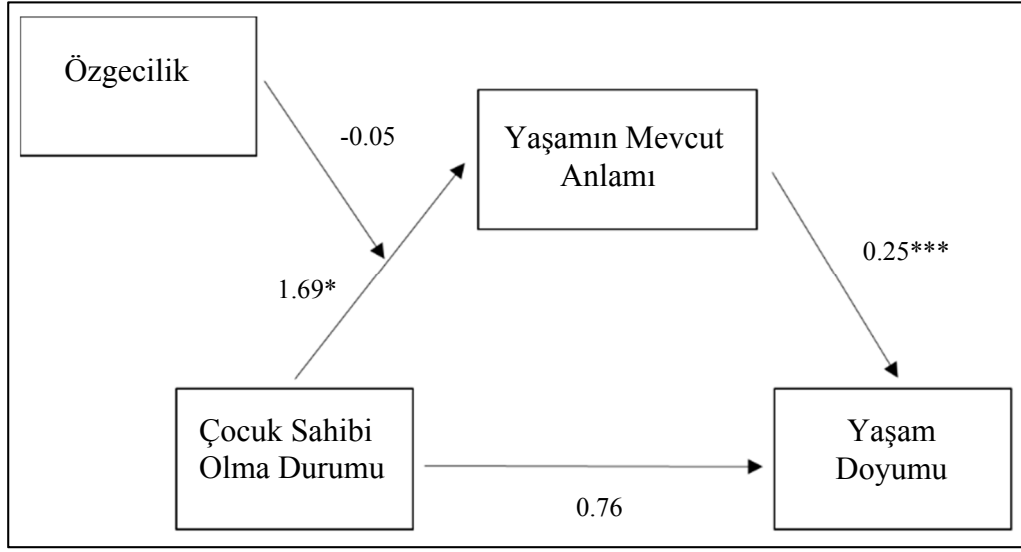
görülmektedir, ebeveynlerin yaşam doyumu daha yüksektir ($\beta=.9652$, SH=.4500, $t=2.1452$, $p=.0327$, %95 GA [.0799, 1.8506]). Bununla birlikte çocuk sahibi olma durumu ile yaşamdaki anlam arayışı değişkeni arasında özgeciliğin yordayıcı etkisi bulunmamaktadır, ($\beta=.0351$, SH= .0668, $t=.5253$, $p=.5997$, %95 GA [-.0963, .1665]). Ebeveynlerin ve çocuk sahibi olmayan katılımcı gruplarının düzenlenmiş aracılık indeksi istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\beta=-.0045$, BootSE= .0093, %95 GA [-.0231, .0146]); dolayısıyla koşullu dolaylı bir etkinin varlığından söz edilemez. Sonuç olarak çocuk sahibi olma ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide yaşamın aranan anlamının kısmi aracılık etkisi bulunmakla birlikte özgecilik değişkeninin bu modelde düzenleyicilik etkisi bulunmamaktadır.

Şekil 5.5 Araştırma Değişkenlerinin Bütünsel Olarak Analiz Edilmesi Adına Yapılan Düzenlenmiş Aracılık Analizi (Yaşamın Aranan Anlamının Aracılığı ile)

Düzenlenmiş aracılık modeli yaşam doyumu varyansının %13.94'ünü açıklamaktadır ($F(2,314)=25.4407$, $p<.0000$). Analiz incelendiğinde ve ebeveynler ile çocuk sahibi olmayan katılımcılar karşılaştırıldığında, çocuk sahibi olan katılımcıların yaşamlarındaki mevcut anlamın anlamlı biçimde daha

yüksek olduğu görülmektedir. ($\beta=1.6916$, $SH=.5900$, $t=2.8673$, $p=.0044$, %95 GA [.5308, 2.8524]). Özgeciliğin yaşamın aranan anlamı üzerindeki etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta=.1233$, $SH=.0328$, $t=3.7653$, $p=.0002$, %95 GA [.0589, .1878]). Yaşamın mevcut anlamı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlıdır, yaşamda mevcut anlam arttıkça yaşam doyumu yükselmektedir ($\beta=.2598$, $SH=.0403$, $t=6.4412$, $p<.0000$, %95 GA [.1804, .3391]). Bununla birlikte çocuk sahibi olma durumunun yaşamdaki mevcut anlam ile arasında özgeciliğin düzenleyici rolünün yordayıcılık etkisi bulunmamaktadır ($\beta=-.0504$, $SH=.0478$, $t=-1.0560$, $p=.2918$, %95 GA [-.1444, .0435]). Çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu üzerindeki direkt etkileri incelendiğinde anlamlı bir yordayıcılık etkisi bulunamamıştır ($\beta=.7670$, $SH=.4353$, $t=1.7620$, $p=.0790$, %95 GA [-.0895, 1.6235]). Bunlara ek olarak özgeciliğin çocuk sahibi olmayan ve çocuk sahibi olan katılımcı gruplarının düzenlenmiş aracılık indeksi istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\beta=-.0131$, $BootSE=.0131$, %95 GA [-.0415, .0101]); dolayısıyla koşullu bir dolaylı etki bulunmamaktadır. Sonuç olarak çocuk sahibi olma ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide yaşamın mevcut anlamının tam aracılık etkisi bulunmakla birlikte özgecilik değişkeninin bu modelde düzenleyicilik etkisi bulunmamaktadır.

Şekil 5.6 Araştırma Değişkenlerinin Bütünsel Olarak Analiz Edilmesi Adına Yapılan Düzenlenmiş Aracılık Analizi (Yaşamın Mevcut Anlamının Aracılığı ile)

BÖLÜM 6

6. TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmamızın öncelikle bağımlı değişken olan yaşam doyumu, sosyodemografik değişkenler bakımından değerlendirilecektir. Ardından araştırma hipotezlerine yönelik sonuçlar literatürdeki çalışmalar ve teorik çerçeve ışığında incelenecektir.

Bu çalışma kapsamında çocuk sahibi olma durumunun yaşam doyumu ile olan ilişkisinde yaşamın anlamının aracılık rolü ve özgeciliğin düzenleyici rolünün incelenmesi hedeflenmiştir.

Bu bağlamda yaşamın anlamı literatür ile uyumlu olacak şekilde, yaşamın mevcut anlamı ve yaşamın aranan anlamı olmak üzere iki alt boyutta değerlendirilmiştir. Çocuk sahibi olma durumu ise örneklem büyüklüğündeki sınırlılık sebebiyle ve analizlerin daha güvenilir olması hedeflendiğinden ebeveynler ve çocuksuzlar olarak ikiye ayrılmıştır. Bu bağlamda ebeveynlerin bulunduğu grupta isteyerek çocuk sahibi olan katılımcılar ve istemediği halde çocuk sahibi olan katılımcılar bulunur. Çocuksuz katılımcıların bulunduğu grupta ise gönüllü çocuksuzlar, çocuk sahibi olmak istemiş ve olamamış bireyler ve şu an çocuk sahibi olmayan ancak gelecekte çocuk sahibi olmak isteyen bireyler bulunmaktadır.

6.1 YAŞAM DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Araştırma bulguları değerlendirilirken, çalışma örnekleminin sosyodemografik özellikleri sonuçların yorumlanması adına önemli bilgiler içermektedir. Bizim çalışma örnekleminiz ağırlıklı olarak yüksek öğretim düzeyine sahip, büyükşehirlerde yaşayan yetişkin kadın ve erkeklerden oluşmaktadır.

Yaşam doyumunun sosyodemografik değişkenler bakımından farklılaşp farklılaşmadığının değerlendirilmesi adına yapılan analizler sonucunda anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaşı ve gelirdeki artışın yaşam doyumunu artırdığı görülmüştür. Buna karşılık kardeş sayısındaki artış yaşam doyumunu düşürmektedir. Medeni durum da benzer biçimde yaşam doyumunu ile ilişkilidir. Bunlara ek olarak eğitim, çalışma durumu, yaşanan yer, evcil hayvan sahibi olma, gönüllülük faaliyetlerinde bulunma, çocuğun cinsiyet, çocuğun yaşı, sahip olunan çocuk sayısı ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bulgular güncel literatür bağlamında detaylı bir biçimde incelenecektir.

Bu çalışma kapsamında karşılaştırılan grupların yaşam doyumlarının cinsiyet faktörü bağlamında farklılık göstermediği görülmüştür. Bu bulgu literatürdeki bazı araştırmalar ile tutarsızdır. Örneğin Mayungbo (2016), bizim çalışmamız ile paralel biçimde cinsiyet bakımından yaşam doyumunun farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Joshanloo ve Jovanović (2020) ise araştırmalarında kadınlar için koşulların daha az elverişli olması sebebiyle erkeklerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte bu fark oldukça küçüktür. Fernández-Ballesteros ve arkadaşları (2001), 65 yaş üzeri katılımcılar ile çalıştıkları araştırmada erkekler için yaşam doyumunu daha yüksek bulmuş olsalar da yaş, eğitim, gelir ve medeni durum gibi değişkenleri kontrol altında tuttuklarında bir fark olmadığı görülmüştür.

Bu çalışma kapsamında katılımcının yaşı arttıkça yaşam doyumunu düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Literatüre bakıldığında bazı araştırmacılar yaşam doyumunun orta yaşlarda düşüşe geçmeye başladığını fakat yaşlılıkla birlikte yeniden yükseldiğini öne sürmekle birlikte yaşam doyumunun yaşam boyunca “U” şeklinde yükselip alçaldığını belirtmektedir (Blanchflower ve Oswald, 2008; Steptoe vd., 2015; Graham ve Ruiz Pozuelo, 2016). Bazı araştırmacılar ise bunun tam tersini savunmaktadır. Bu görüş bizim çalışmamız ile paralel görünmektedir. Buna göre bireyler gençlik yıllarını eğitim, kariyer ve romantik ilişkilerin getirdiği zorluklarla geçirirler. Fakat orta yaş gençlik ve yaşlılığın arasında denge kurulan bir dönemdir. Dolayısıyla orta yaşa kadar

yaşam doyumunu giderek artan bir trend gösterebilir (Galambos vd., 2015; Krahn vd., 2015; Lachman vd., 2015). Bununla birlikte bu bulgunun dikkatli yorumlanması önemlidir. Çalışmamızda çocuksuz bireylerin yaş ortalamaları, ebeveynlerin yaş ortalamalarına kıyasla oldukça düşüktür. Dolayısıyla yaşamın benzer bir evresinden geçmiyor olabilirler. Bununla bağlantılı olarak henüz yaşam doyumlarını yükseltecek olan yaşam anlamını henüz keşfetme sürecinde olabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

Bizim çalışmamızda eğitim faktörü yaşam doyumunu üzerinde etkisiz olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızı destekleyen kaynaklar (Dahmann ve Schnitzlein, 2019; Bertermann vd., 2023) da bulunmakla birlikte literatürde eğitim düzeyinin artmasının yaşam doyumunu da artırdığı yönünde de çeşitli kaynaklar bulunmaktadır (Fernández-Ballesteros vd., 2001; Stutzer ve Frey, 2006; Cheung ve Chan, 2009). Aynı zamanda yüksek gelir seviyelerinde eğitim bir ayrıcalık olmaktan çıkarak yaşam doyumunu yükselten bir faktör olmaktan uzaklaşabilir (Salinas-Jiménez vd., 2011). Powdthavee ve arkadaşlarına (2015) göre eğitimin yaşam doyumunu üzerinde direkt etkisi negatiftir. Bununla birlikte yüksek eğitim düzeyinin beraberinde daha yüksek gelir ve sağlık düzeyi sağlıyor olması sebebiyle yaşam doyumunu üzerinde dolaylı bir etkisi bulunduğu görülmüştür.

Çalışmamızda gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların yaşam doyumlarının da yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu literatür ile uyumlu görünmektedir (Fernández-Ballesteros vd., 2001; Cheung vd., 2015). Bununla birlikte bazı araştırmacılara göre gelir düzeyi belli bir düzeye kadar yaşam doyumunu yükseltebilir fakat belli bir düzeyin üzerine çıktığında etkisi sabit bir konuma gelebilir (Kahneman ve Deaton, 2010; Striessnig, 2015). Temel ihtiyaçları karşılamanın daha zor olduğu ekonomik anlamda gelişmekte olan ülkelere, ekonomik yönden güçlü ülkelere kıyasla gelirin yaşam doyumunu üzerindeki etkisi daha büyüktür (Deaton, 2008).

Bizim çalışmamız kapsamında çalışma durumu yaşam doyumunu üzerinde herhangi bir etkisi olduğu görülmemiştir. İşsizlik negatif etkiliyor ve etkisi uzun vadede korunuyor (Susanlı, 2018; Richter vd., 2020). Fors Connoly ve Gärling

(2022)'e göre işsiz bireylerin zamanları çalışanlara göre daha fazla olsa dahi gelir düzeyleri sebebiyle bu zamanı kaliteli bir biçimde geçiremezler ve dolayısıyla yaşam doyumu çalışanlara kıyasla oldukça düşüktür. Sørensen (2014)'e göre emekli olmak veya öğrenci olmak yaşam doyumu ile pozitif ilişkili iken işsiz olmak yaşam doyumu ile negatif ilişkilidir. Bu çalışma kapsamında çalışma durumu çalışanlar, işsizler ve emekliler olarak ayrılmıştır ve çalışmayan öğrenciler işsiz grubunda yer almaktadır. Bu bağlamda yaşam doyumu üzerinde çalışma durumunun etkisinin olmamasının sebebi gruplama biçimi ile ilgili olabilir.

Yaşanan yerin bu örneklem kapsamında yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Striessnig (2015)'e göre küçük veya büyük ölçekli yerleşim alanlarında yaşayanlara kıyasla orta ölçekli yerleşim bölgelerinde yaşayan bireylerin yaşam doyumları daha yüksektir. Bazı çalışmalar şehirdeki yaşamın stresli olabileceğini, çevre kirliliği ve kalabalığın bireyleri olumsuz etkileyebileceğini öne sürmektedir (Winters ve Li, 2017). Bununla birlikte kırsal ve küçük ölçekli yaşam alanlarında bireylerin yaşam doyumunun daha yüksek olabileceğine dair kanıtlar vardır (Sørensen, 2014). Berry ve Okulicz-Kozaryn (2009)'a göre doğu ülkelerinde bireylerin yaşam doyumu şehirlerde daha yüksek iken batılı ülkelerde tam tersi olarak kırsalda yaşayan bireylerin yaşam doyumu daha yüksek olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızda yaşanan yerin yaşam doyumu üzerinde etkisinin bulunmamasının sebebi örneklemdaki bireylerin çok büyük bir kısmının büyükşehirde yaşıyor olması ve bu durum homojen bir yapı sergilediği için aradaki farkın belirlenememiş olması olabilir.

Medeni durum bakımından evli olmak veya evli olmayıp romantik bir ilişki içinde olmak yaşam doyum doyumunu yükseltmektedir. Buna karşılık bekar, dul veya boşanmış olmak yaşam doyumunu düşürür. Bu bulgular literatür ile uyumlu görünmektedir (Fernández-Ballesteros vd., 2001; Stutzer ve Frey, 2006; Caporale vd., 2009) Twenge ve arkadaşlarına (2016) göre ise evli olan bireylerin yaşam doyumları yüksektir fakat bu bulgunun etki büyüklüğü düşüktür.

Hem annenin hem de babanın eğitim düzeyinin yüksek olması yaşam doyumunu artıran bir faktör olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın bulguları ile benzer bir şekilde Başer-Şeker (2009) da lise öğrencileri ile çalıştığı araştırmasında annenin eğitim düzeyindeki artışın, bireyin yaşam doyumunu artırdığını gözlemlemiştir.

Kardeş sayısı ve yaşam doyumunu arasında bizim çalışmamızda negatif yönde bir etkileşim olduğu görülmüştür. Literatürde kardeş sayısı ile yaşam doyumunu arasındaki araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bizim çalışmamız ile paralel biçimde çalışmalar kardeş sayısının fazla olmasının bireyin psikolojisini negatif anlamda etkileyeceğini savunmaktadır (Downey ve Cao, 2024). Kardeş sayısı arttıkça her bir çocuk için gösterilen ilgi ve mevcut maddi kaynaklar azalır (Downey, 2001). Buna ek olarak bazı araştırmacılar ise kardeş sayısından ziyade kardeşlerin birbirleri ile olan ilişkisinin önemli olduğunu savunur (Yucel ve Yuan, 2015).

Bu çalışma kapsamında gönüllülük faaliyetlerinin yaşam doyumunu üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür. Gönüllülük faaliyetleri bakımından, çocuksuz bireylerin gönüllülük faaliyetlerine daha fazla katılım sağladığı bulunmuştur. Bizim bulgumuzun aksine ücretsiz bir şekilde yapılan gönüllü çalışmaların yaşam doyumunu üzerinde pozitif etkileri olduğunu bildiren araştırmalar da vardır (Sørensen, 2014; Kim vd., 2020). Twenge (2016), çalışmasında gönüllülüğü yaşam doyumunu üzerinde etkili olarak bulmuş olsa da bu etkinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bireyler eğer gönüllülük faaliyetlerini içsel bir ödülün ziyade dışsal bir beklenti ile gerçekleştiriyor ise gönüllülüğün yaşam doyumunu ile ilişkisi olmadığı görülür. Ayrıca gönüllülük faaliyetleri düzensiz ise benzer şekilde yaşam doyumunu ile anlamlı bir etkileşim göstermeyebilir (Meier ve Stutzer, 2006; Lawton vd., 2021). Bizim çalışmamızda da etkinin anlamlı olmamasının bir sebebi bireyin gönüllülüğe atfettiği anlam ve bu davranışın sıklığı ile alakalı olabilir.

Evcil hayvan sahibi olma ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bazı araştırmacılar bizim bulgularımızın tersine evcil hayvan sahibi olmanın yaşam doyumunu artırdığı

sonucuna ulaşmıştır (Bao ve Schreer, 2016; Gmeiner ve Gschwandtner, 2025). Bununla birlikte bizim çalışmamızın sonuçlarını destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Parslow vd., 2005; Herzog, 2011). Gmeiner ve Gschwandtner (2025)'e göre evcil hayvan sahibi olmanın pozitif etkilerini belirlemek zordur. Bunun sebebi zaten mutlu ve sağlıklı bireylerin evcil hayvan sahiplenme eğiliminin daha yüksek olması veya bireylerin kendini yalnız ve depresif hissetmemek adına evcil hayvan sahibi olmasından kaynaklı ters bir nedensellik barındırıyor olmasıdır. Dolayısıyla bizim araştırmamızda bu ters nedenselliğin incelenmesi için özel bir çalışma yapılmamış olması sebebiyle anlamlı bir ilişki bulunamamış olabilir.

Yalnızca ebeveynleri etkileyecek faktörler incelendiğinde literatür ile paralel olmayan bazı sonuçlar ile karşılaşıldı görülmüştür. Örneğin çocuğun cinsiyetinin bizim çalışmamızda yaşam doyumu üzerinde olmadığı bulunmuştur. Zhou ve arkadaşları (2024), kız çocuğu sahibi olan yaşlıların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu ve erkek çocuğu sahibi olmanın yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuştur. En yüksek yaşam doyumunun ise hem kız hem erkek çocuk sahibi olanlarda olduğunu bildirmiştir. Barbeta-Margarit ve Jayachandran (2025), anneler için kız çocuğu sahibi olmanın yaşam doyumunu erkek çocuk sahibi olmaktan daha fazla artırdığını bulmuştur. Çocuğun yaşı bizim çalışmamız kapsamında yaşam doyumu üzerinde etkisiz olarak bulunmuştur. Literatüre bakıldığında daha küçük yaşlardaki çocukların ebeveynlerinin, ergen çocuk sahibi ebeveynlerine kıyasla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Blanchflower ve Clark, 2021). Bununla birlikte çocuklar yetişkin olduklarında ebeveynlerine destek sağlamaları sebebiyle ebeveynlerinin yaşam doyumlarını artırabilirler (Zhou vd., 2024). Sahip olunan çocuk sayısı bizim çalışmamızda yaşam doyumu üzerinde etkisiz olarak bulunmuştur. Bununla birlikte literatür genel olarak çocuk sayısındaki artışı negatif yönde yaşam doyumu ile ilişkilendirmiştir. Örneğin Angeles (2010)'a göre evli bireyler için çocuk sayısının artışı yaşam doyumunu artıran bir faktör iken bekarlar için anlamlı bulunmamıştır. Di Tella ve arkadaşları (2003) ise çocuk sayısı ile yaşam doyumunu negatif yönde ilişkili

bulmuştur. Myrskylä ve Margolis (2014)'e göre ilk çocuk yaşam doyumunu artırırken çocuk sayısındaki artış yaşam doyumunu düşürmektedir. Bu bağlamda ele alınan değişkenlerin bizim araştırmamız kapsamında anlamı bulunmamasının sebebi örneklem sayısındaki kısıtlılık ile bağlantılı olabilir.

6.2 ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

Mevcut çalışmada ilk olarak potansiyel ilişkileri inceleyebilmek adına korelasyon analizi ve gruplar arası farkların tespit edilmesi amacıyla t-test ve ANOVA analizleri uygulanmıştır. Aracılık analizlerine geçmeden önce ise aracı değişken olan yaşamın anlamının alt ölçekleri ile, yaşam doyumunu üzerindeki doğrudan yordayıcılık etkisini görebilmek adına basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Ön analizlerde görülen ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi adına düzenleyicilik ve aracılık analizleri önce ayrı ayrı yürütülmüş sonrasında modelin bütüncül bir şekilde incelenebilmesi adına düzenlenmiş aracılık analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak, tüm analiz sonuçlarından elde edilen bulguların birbirleri ile tutarlı bir yapıda olduğu ve örtüştüğü görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre ebeveynlerin, çocuksuz katılımcılara kıyasla yaşamda anlam arayışları daha düşük, yaşamlarındaki mevcut anlam daha yüksek ve yaşam doyumları da daha yüksektir. Bu bakımdan H₂ ve H₃ hipotezlerinin doğrulandığı görülmektedir. Özgeciliğin etkisi ise her iki grupta da hem yaşamın aranan anlamı hem de yaşamın mevcut anlamı bakımından farklılık göstermemektedir ve bu bağlamda düzenleyicilik etkisi anlamsızdır. Dolayısıyla H₈, H₉, H₁₀ ve H₁₁ hipotezlerimiz doğrulanamamıştır. Yaşamda anlam arayışının, çocuk sahibi olma ve yaşam doyumunu arasında kısmi aracılık ettiği görülmektedir. Bununla birlikte yaşamın mevcut anlamı, çocuk sahibi olma ve yaşam doyumunu arasında tam aracılık etkisine sahiptir. Bu bağlamda H₁, H₄, H₅, H₆ ve H₇ hipotezlerimiz de doğrulanmıştır.

Bizim çalışma örneklemimizdeki ebeveynlerin yaşamlarındaki anlam arayışı, çocuksuz bireylere kıyasla daha düşüktür bununla beraber yaşamın

mevcut anlamı ebeveynlerde daha yüksektir. Yaşamda anlam arayışı veya mevcudiyeti yaşam boyu sürecek olan dinamik bir sürecin parçasıdır. Bununla birlikte yaşamın aranan ve mevcut anlamı birbirinden bağımsız iki yapıdır ve hem arayış hem de mevcut anlam aynı anda var olabilir (Steger vd., 2006). Mevcut çalışmada da yapılan ilişki analizi sonucunda yaşamın mevcut anlamı toplam puanı ile yaşamın aranan anlamı toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Birey yaşamının anlamlı olmadığını düşündüğünde anlamlı hale getirmek adına harekete geçer, kendisi için anlamlı olabilecek bir olgu bulduğunda ise anlam arayışı süreci yeniden azalır (Steger ve Kashdan, 2008). Dolayısıyla bireyin anlam arayışına girmesi için yaşamında bir eksiklik algılıyor olması gerekir. Sonuç olarak çocuk sahibi olan bireylerin anlam arayışlarının düşük olmasının sebebi bu bireylerin yaşamlarını zaten anlamlı ve eksiksiz olarak algılıyor olması ve dolayısıyla eş zamanlı olarak bir anlam arayışı içine girmiyor olması olabilir. Bu bağlamda çocuk sahibi olmak ne kadar zorlayıcı bir deneyim olsa da anlam algısının özellikle zorlayıcı durumlarda ortaya çıkması ve ebeveyn olmanın ödüllendirici yanlarının da olması bir anlam ve amaç algısının oluşmasına olanak sağlıyor olabilir. Ryan ve Deci (2001) ve Steger ve arkadaşlarının (2009) çalışmaları da bu bulguları kanıtlar niteliktedir. Ayrıca çocuk büyütme bireyler tarafından bireyin kendini aşan (Frankl, 1963) bir durum olarak deneyimlenebilir bu da ebeveynlerin neden yaşamda mevcut anlam düzeylerinin daha yüksek çıktığını anlamamızı sağlayacak bir bulgudur.

Literatür çocuk sahibi olma ve yaşamın anlamı arasındaki ilişki konusunda çelişkilidir. Dolayısıyla bizim çalışmamızın bulguları ile paralel olan ve olmayan bulgular da bulunmaktadır. Çocuk sahibi olmamayı tercih eden bireyler aktif bir düşünme süreci sonunda bilinçli bir karar veren bireylerdir (Blackstone ve Stewart, 2016). Bu bireyler çocuk sahibi olmanın bağımsızlıklarını ve yaşam tarzlarını kısıtlayacağı düşüncesi içerisinde (Avison ve Furnham, 2015). Bu bağlamda çocuk sahibi olmayan bireyler farklı anlam kaynakları bulur ve bu yeni yol aracılığı ile yaşamlarındaki anlamı artırır (Corbett, 2018). Örneğin Steger ve diğerleri (2021) yaptıkları çalışmada çocuk sahibi olmamayı tercih eden bireylerle çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocuk sahibi olmamayı bilinçli

bir şekilde tercih eden bireyler zamanlarını çalışarak, spor veya seyahat gibi çeşitli etkinlikler ile doldurarak geçirmektedirler. Bazı bireyler ise etrafındaki diğer çocuk ve gençlerle ilgilenerek bu zamanı değerlendirirler. Bu araştırmalar kapsamında analiz edilen örneklem, yaşamlarını anlamlı olarak algılamalarını sağlayacak olan olguları bulmuş, fakat bu durum bizim örneklemimizde geçerli olmamış olabilir. Bununla birlikte çalışmalarda çocuksuz bireylerin gönüllü çocuksuz/istemsiz çocuksuz olarak ayrılması da fark yaratacak bir diğer durumdur. Örneğin Baumeister ve arkadaşlarına (2013) göre çocuk sahibi olmak istemeyen bireyler zaten çocuk bakımını yaşamı anlamlı kılacak bir durum olarak görmemektedir. Buna ek olarak çocuk sahibi olmayan bireylerin yaşamlarına anlam katacak o kaynağı bulmaları için bir arayış sürecinden geçmeleri gerekir. Bu arayış sürecinde bireyin alternatif anlam kaynaklarına ulaşımı kolay olmayabilir (Baumeister vd., 2013). Çocuk sahibi olan bireyler bakımından bu durum daha farklıdır. Ebeveynler için çocuğun varlığı zaten bireye yapılandırılmış ve doğrudan bir yaşam anlamı sunuyor ve dolayısıyla ebeveynlerin yaşamlarını anlamlı kılacak bir kaynağa ulaşabilmek için fazladan çaba harcamasına gerek olmuyor olabilir. Steger ve arkadaşlarına (2011) göre bireyin eğer yaşamında mevcut bir anlam yoksa, anlam arayışı bireyi daha fazla rahatsız eden bir olgu olarak karşımıza çıkar. Ebeveynler içinde benzer şekilde anlam arayışı sürecine girseler dahi yaşamlarındaki mevcut anlam düzeyi zaten yüksek olduğundan dolayı, bu arayış süreci onların yaşam doyumlarını düşürmenin aksine yükseltebilir.

Ebeveynler boş zaman aktivitelerini değerlendirirken çocukları ile geçirdikleri vakitleri, diğer aktivitelerine kıyasla daha anlamlı ve doyum verici olarak tanımlamaktadır (Nelson vd., 2013). Bununla birlikte ebeveyn olmak çocukları ve torunları için daha iyi bir gelecek sağlamak amacıyla kendilerinden ödün vermeyi ve yeni nesile yatırım yapmayı içerir. Bu süreçte birey kendi ihtiyaçlarını geri planda tutar ve zamanının büyük bir kısmını çocuk bakımı için harcar. Ebeveynler bu yatırım sayesinde yaşamlarını daha anlamlı olarak algılıyor olabilir (Baumeister vd., 2013; Hansen vd., 2009; Morse ve Steger, 2019). Bu bulguların bizim çalışmamızın bulguları ile paralel olduğu ve

ebeveynlerin yaşamda mevcut anlam algılarının neden daha yüksek olduğunu kanıtlar nitelikte görünmektedir.

Anlam arayışı ile ilişkili literatürüne bakıldığında çoğunlukla olumsuz duygular, depresyon, stres ve düşük doyum ile ilişkili görünmektedir (Steger vd., 2006; Park vd., 2010). Bununla birlikte örneğin Park ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında yaşamlarında anlam olduğunu bildiren bireyler için hala arayışın devam ediyor olması olumsuz biçimde algılanan bir durum olarak karşımıza çıkmamaktadır. Dolayısıyla bu bireylerin yaşam doyumları hala yüksektir. Fakat bu çalışma kapsamında yaşamda anlam arayışı ve mevcut anlam bir arada görülmemiştir, dolayısıyla yaşamda anlam arayışı yüksek bireylerin aynı zamanda mevcut bir anlamlarının da bulunmaması yaşam doyumlarının düşmesine sebebiyet vermiş olabilir. Benzer şekilde Cohen ve Cairns (2012) yaptıkları çalışmada yaşamlarında anlam varlığının düşük ve anlam arayışının yüksek olduğunu bildiren katılımcıların yaşamlarında daha yüksek anlam ve daha düşük arayış bildiren katılımcılara kıyasla depresyon puanlarının daha yüksek ve mutluluk puanlarının daha düşük olduğunu bildirmişlerdir. Bu bulgular bizim araştırmamızın sonuçları ile paralel görünmektedir.

Çocuk sahibi olmayan bireyler kendini gerçekleştirmenin tek yolunun çocuk sahibi olmak olmadığını ve kendilerini gerçekleştirmek için alternatif yollar bulunabileceğini öne sürerler (Avison ve Furnham, 2015). Dolayısıyla yaşamlarını anlamlı kılmamanın yolunu arkadaşlık, kariyer, sosyal destek, evlilik, iş rolleri gibi daha farklı kaynaklarda aramaktadırlar (Albertini ve Kohli, 2009; Hansen vd., 2009; Wenger, 2009; Hansen, 2012). Bu noktada hem yaşamlarında mevcut bir anlam düzeyinin düşük olması hem de yaşamdaki anlam arayışlarının yüksek olması bizim örneklemimizdeki çocuksuz bireylerin yaşam doyumu bakımından dezavantajlı bir konumda olmasına yol açmış olabilir.

Bunlara ek olarak bizim araştırmamızda yaşamda anlam arayışının, çocuk sahibi olma ve yaşam doyumu arasında kısmi bir aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Bu durum çocuksuzlar ve ebeveynlerin yaşam doyumları arasındaki farkın yalnızca anlam arayışı ile açıklanamayacağını göstermektedir. Fakat yaşamın mevcut anlamı çocuk sahibi olma durumu ve yaşam doyumu

arasında tam aracılık rolü üstlenmektedir. Dolayısıyla ebeveyn olmak veya çocuksuz olmak yaşam doyumunu doğrudan etkileyen bir faktör değildir.

Yaşamda anlam duygusunun olması hem bireyin sağlığı ve genel iyi oluşu için önemliken hem de yaşam doyumunun yüksek olması için bir araç ve amaç olarak görülmektedir (Park ve Peterson, 2009; Park vd., 2010). Bununla birlikte anlam yaşam doyumunu pozitif yönde yordayan bir faktör (Steger vd., 2006; Zika ve Chamberlain, 1992) olarak karşımıza çıkıyor olsa da daha önce de belirtildiği üzere yaşam doyumunu ve mutluluk birbirinden farklı kavramlardır (Sirgy, 2012). Dolayısıyla yaşamı daha anlamlı olarak algılıyor olmak yaşam doyumunu yükseltiyor olsa da mutluluk düzeyini yükseltmek için tek başına yeterli olamayabilir (Baumeister ve Vohs, 2013).

Steger ve arkadaşlarının (2011) çalışmasına göre yaşamdaki mevcut anlamın düşük olması yaşam doyumunu düşürmektedir. Fakat bununla birlikte anlam arayışı yüksek olan bireylerin yaşam doyumları daha da düşüktür.

Çocuk sahibi olma ve yaşam doyumunu arasındaki literatür büyük oranda çelişkilidir. Bu çelişkinin sebebi araştırmalarda örneklemelerin farklı biçimlerde gruplanıyor olması olabilir. Ebeveyn olmak bireyi sosyal bütünleşmeye teşvik ettiğinden dolayı sosyal çevresi ile olan etkileşimini artırabilir. Bu durum hem aile içi hem de aile dışı çevre için önemlidir (Corkin vd., 2018; Shapiro vd., 2000). Nomaguchi ve Milkie (2003) de çalışmasında benzer bulgulara rastlamıştır. Buna göre ebeveynlik çeşitli ödül kaynaklarını beraberinde getirmektedir. Bunlar sosyal ağlarda genişleme ile birlikte sosyal bütünleşme, bireyin öz saygısının ve öz yeterliliğinin artması olarak tanımlanabilir. Ebeveynliğin beraberinde getirmiş olduğu bu ayrıcalıklar ve ödüller pozitif etkileri sayesinde yaşam doyumunu üzerinde etkili olabilir. Örneğin bu çalışma ile benzer biçimde Nelson ve arkadaşlarının (2013) araştırmasında ebeveynler, çocuk sahibi olmayan bireylere kıyasla daha yüksek yaşam doyumunu göstermektedir. Bununla birlikte çocuk sahibi olmayan bireylerin yaşam doyumlarının ebeveynlerle aynı veya ebeveynlerden daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Hansen, 2012; Hank ve Wagner, 2013) Bu araştırmalar kapsamında analiz edilen örneklemdeki psikolojik, sosyal ve

kültürel farklar; çocuk sahibi olmak isteyip istememeleri ve bu konu hakkındaki fikir ve yargıları araştırmalar arasındaki farklılıkların sebeplerinden bazıları olabilir. Fakat veri setimiz bununla ilgili spekülasyon yapabilmek için kısıtlıdır.

Literatüre bakıldığında özgeciliğın yaşamın mevcut anlamı ile ilişkili olduğu görölmektedir. Bireylerin yaşamları için sosyal bağlar oldukça önemlidir. Yaşam boyu çevremizdeki insanlarla kurduğumuz sosyal bağlar hem mutluluk hem de anlamlılık ilişkisi adına önemli bir kaynağı oluşturmaktadır. Baumeister (2013)'e göre sosyal ilişkiler bağlamında verici bir birey olmak ve ihtiyacı olanlara gerektiğinde yardım etmek daha anlamlı bir hayat sağlayabilir. Birey yaşamında özgecil davranışlarda hem kendilik değerlerini hem de özsaygılarını yükseltirler. Bu durum eş zamanlı olarak bireylerin yaşamdaki anlam algısını artırmaktadır (Klein, 2016; Van Tongeren vd., 2016).

Bizim çalışmamızda da özgeciliğın yaşamın mevcut anlamı üzerinde doğrudan etkisi bulunurken yaşamın aranan anlamı üzerinde doğrudan etkisi anlamsızdır. Bu araştırma kapsamında özgeciliğın ebeveynler ve çocuk sahibi olmayan bireylerin yaşam doyumu ile olan ilişkisinde düzenleyici etkisi olması beklenmiştir. Bu bulgular hem ilişkisel hem de yordayıcı analizlerde görölmüştür. Albetini ve Kohli (2009)'un çalışmasında çocuksuz bireylerin daha aktif bir şekilde yardım faaliyetlerinde bulunma eğiliminde oldukları görölmüştür. Aynı zamanda ebeveynler zamanlarını daha çok çocukları ile ilgilenerken geçiriyor olabilir. Bu bağlamda da gönüllü faaliyetler veya özgecil davranışlarda bulunma sıklıkları azalıyor olabilir. Bununla bağlantılı olarak da çocuk sahibi olmayan katılımcıların özgecilik düzeyinin ebeveynlerden yüksek olacağı, dolayısıyla bu düzenleyici etkinin yaşamın mevcut anlamını artırarak yaşam doyumu bakımından oluşan farkı nötrleyeceği düşünölmüştür. Bu araştırmanın sonucunda özgeciliğın yaşama anlam katan ve mevcut anlam puanlarını artıran bir faktör olduğu fakat bununla birlikte yaşamdaki arayışı da düşüremediğı görölmüştür. Bu bakımdan literatür ile paralellik göstermiş olsa da özgeciliğın düzenleyici etkisi bu çalışma kapsamında anlamlı değildir. Bunlara ek olarak söz konusu bulgu, bu ilişkinin her örnekleme veya koşulda

mutlaka ortaya çıkmayabileceğini göstermesi ile literatüre farklı bir perspektif sunması bakımından önemlidir.

Bazı hipotezlerimizin doğrulanamamasının nedenlerinden biri örneklemimizin çocuk sahibi olma durumu motivasyonlarına göre ayrılabilir kadar geniş olmaması olabilir. Bu nedenle araştırma ebeveynler ve çocuksuzlar olmak üzere iki gruba indirgenmiştir. Yapılan bu tercih bazı faktörlerin analiz edilememesine sebep olmuş olabilir. Bununla birlikte araştırmayı yaparken öngörülemediği daha farklı faktörlerin buradaki düzenleyicilik etkisini bozmuş olması olabilir. Buna ek olarak ölçeğin öz değerlendirme ölçeği olması ve katılımcıların sosyal onay ve kabul edilirlilik bağlamında soruları cevaplandırmış olabilecekleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlara ek olarak bu çalışmada yaş değişkeninin kontrol edilmesi sonuçları değiştirmemiştir. Bu durum, elde edilen bulguların belirli bir yaş grubuna veya gelişimsel döneme özgü olmadığını, aksine örneklemin genelinde tutarlı olduğunu kanıtlar niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında veriler kartopu örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Bu durum sonuçların genellenebilmesinin önünde zorluk yaratmaktadır. Bununla birlikte örneklem genel olarak şehirde yaşayan ve eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşmaktadır. Bu durum örneklemin homojen bir yapı göstermesine sebep olup değişkenler üzerindeki sosyodemografik etkiler sınırlı kalmasına neden olmuş olabilir. Aynı zamanda araştırma örneklemi belli bir süre zarfında toplanmış olduğundan dolayı katılımcı sayısı sınırlıdır. Bununla bağlantılı olarak sosyodemografik veriler bağlamında karşılaştırılması istenen gruplarda yeterli katılımcı sayısına ulaşılamamış olması sebebiyle bazı farklar incelenememiş olabilir. Özellikle katılımcılar ile ilgili verilerin ölçeklerin yanı sıra nitel araştırma desenleri ile birleştirilmesi gelecek araştırmaları daha güçlü kılacaktır. Ayrıca çalışmanın kesitsel özellikte olması bazı olguların ölçülebilmesinin önüne geçmektedir. Örneğin gelecekteki araştırmalarda katılımcıların çocuk sahibi olma durumları üzerine eğilimlerinin zaman içinde nasıl değişeceği incelenmesi gereken önemli bir konu olabilir. Benzer şekilde bireylerin anlam kaynakları, yaşam döngüsü boyunca değişebilir. Bu doğrultuda boylamsal özellikte bir araştırma yapılması bu değişimlerin daha net anlaşılması adına önemlidir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise verilerin yalnızca çevrimiçi ortamda toplanmış olmasıdır. Dolayısıyla örneklem yalnızca internete erişimi olan bireylerle sınırlıdır. Bununla birlikte çevrimiçi veri toplama yöntemlerinin de güvenilir ve geçerli olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Meyerson ve Tryon, 2003; Gosling vd., 2004). Aynı zamanda ölçeklerin ve sosyodemografik verilerin öz bildirim dayalı olmasının bazı sonuçları bulunmaktadır. Bulgular değerlendirilirken potansiyel yanlılıklara dikkat edilmesi önemlidir.

Bu çalışmanın önemli bir sınırlılığı, veri analizi sürecinde kullanılan gruplandırma zorluğundan kaynaklanmaktadır. Literatüre bakıldığında çocuk sahibi olma durumu, motivasyonlara göre ayrıldığında farklılıklar gösterebilir.

Bu doğrultuda araştırmada örneklemin başlangıçta; gönüllü çocuksuzlar, istemsiz çocuksuzlar, şu an ocuk sahibi olmayan fakat gelecekte isteyenler, istemli ebeveynler ve istemsiz ebeveynler olmak üzere beş gruba ayrılması planlanmıştır. Fakat veri toplama sürecinde her grup için istatistiksel karşılaştırma yapmaya yetecek sayıda veriye ulaşılamadığından, analizlerin güvenilirliği açısından grupların çocuksuzlar ve ebeveynler olarak iki temel kategoriye ayrılması uygun görülmüştür. Yapılan bu birleştirme işlemi, grupların altındaki motivasyonel dinamiklerin ve grup içi farklılıkların analizlere yansıtılamamasına neden olması bakımından bir kısıtlılık oluşturmaktadır.

Gelecekte boylamsal bir çalışma aracılığıyla bireylerin ebeveyn olma veya çocuksuz kalma seçimlerinin uzun vadede yarattığı sosyal rollerin pişmanlığa yol açıp açmayacağı araştırmacılar için bir çalışma konusu olabilir. Bununla birlikte ocuk sahibi olma üzerine bakış açıları farklı kültürel bağıamlarda değişebilir. Dolayısıyla çalışmanın kültürlerarası bir örneklem aracılığı ile tekrarlanması faydalı olacaktır. Hem ocuk sahibi olan hem bireyler hem de çocuksuzlar için sosyal destek ağları büyük önem taşımaktadır. Gelecek çalışmalarda bireylerin hangi sosyal ağlardan beslendiklerinin tespit edilmesi yaşam doyumunu değişkeninin anlamlandırılması sürecinde önemli olabilir. Ek olarak evlilik dinamiklerinin etkisini daha net görebilmek adına, sonraki çalışmaların özellikle evli katılımcılar üzerinde yoğunlaşması önerilmektedir.

Çalışmamız kapsamında elde edilen bulgular klinisyenler için de oldukça önemli ipuçları içermektedir. Araştırmam sonuçlarımıza göre ocuk sahibi olmayan bireylerin yaşam doyumları düşüktür. Fakat dikkatli incelendiğinde bunun aslında yaşamlarını anlamlı kılacak olguyu henüz bulamamış olmalarının bir sonucu olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla ocuk sahibi olmayan bireylerin temeldeki problemleri bir anlam boşluğu içinde olmalarıdır. ocuk sahibi olma ile yaşam doyumunu arasında mevcut yaşam anlamının tam aracılık etkisi olması bireylerin ocuk sahibi olmasalar dahi yaşamlarında bir anlam kaynağı bulabildikleri takdirde yaşam doyumuna ulaşabileceklerinin bir göstergesi olabilir. Bu bulgu aynı zamanda varoluşçu psikologlardan Frankl (1985)'ın yaşam anlamı anlayışı ile de uyumludur. Daha önce de bahsedildiği üzere

Frankl'a göre (1985) anlam evrensel olarak tek bir tanıma sığdırılmaz bir yapıdadır dolayısıyla genelleştirilemez. Bu bağlamda anlam kişiye özgüdür ve pek çok faktöre göre değişebilmektedir. Klinisyenlerin bireylerin yaşamlarında halihazırda mevcut olabilecek anlam kaynaklarını fark etmeye teşvik etmeleri bu bağlamda önemli olabilir. Bununla birlikte mevcut bir yaşam anlamının olmadığı noktada bireyi anlamı bulabilmek için bir arayışın için sokmak kişinin olumsuz duygulanımının artmasına sebebiyet verebilir. Bu durum ayrıca bireyin eksik yanlarına odaklanmak yerine güçlü yönlerine odaklanılmasını öneren pozitif psikoloji uygulamaları ile de uyumludur.

KAYNAKLAR

- Akın, A., & Taş, İ. (2015). Yaşam Anlamı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(3).
- Aktu, Y. (2023). The adaptation of the regret elements scale to Turkish culture. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 13(70), 372-387.
- Albertini, M., & Kohli, M. (2009). What childless older people give: is the generational link broken? *Ageing & Society*, 29(8), 1261-1274.
- Alderotti, G., Vignoli, D., Baccini, M., & Matysiak, A. (2019). *Employment uncertainty and fertility: A network meta-analysis of European research findings* (No. 2019_06). Università degli Studi di Firenze, Dipartimento di Statistica, Informatica, Applicazioni "G. Parenti".
- Andrews, F. M. and S. B. Withey 1976 *Social Indicators of Well-Being*. New York: Plenum.
- Angeles, L. (2010). Children and life satisfaction. *Journal of happiness Studies*, 11(4), 523-538.
- Ashburn-Nardo, L. (2017). Parenthood as a moral imperative? Moral outrage and the stigmatization of voluntarily childfree women and men. *Sex roles*, 76(5), 393-401.
- Avison, M., & Furnham, A. (2015). Personality and voluntary childlessness. *Journal of Population Research*, 32(1), 45-67.
- Baetschmann, G., Staub, K. E., & Studer, R. (2016). Does the stork deliver happiness? Parenthood and life satisfaction. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 130, 242-260.

- Bal, P. N., & Topuz, C. (2015). Özgeciliği artırmaya yönelik psikoeğitim programının üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine etkisi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(4), 206-216.
- Bao, K. J., & Schreer, G. (2016). Pets and happiness: Examining the association between pet ownership and wellbeing. *Anthrozoös*, 29(2), 283-296.
- Bar-Tal, D. (1982). Sequential development of helping behavior: A cognitive-learning approach. *Developmental Review*, 2(2), 101–124.
- Barbeta-Margarit, A., Jayachandran, S., & Oh, S. (2025). Using Life Satisfaction Data to Measure Parents' Child Gender Preferences.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173.
- Başer-Seker, G. (2009). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Batson, C. D. (2011). *Altruism in Humans*. New York: Oxford University Press.
- Batson, C. D. (2017). The empathy-altruism hypothesis: What and so what. *The Oxford handbook of compassion science*, 27-40.
- Batson, C. D., & Shaw, L. L. (1991). Evidence for altruism: Toward a pluralism of prosocial motives. *Psychological inquiry*, 2(2), 107-122.
- Bauer, G., Brandt, M., & Kneip, T. (2023). The role of parenthood for life satisfaction of older women and men in Europe. *Journal of Happiness Studies*, 24(1), 275-307.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. New York: Guilford.

- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., Aaker, J. L., & Garbinsky, E. N. (2013). Some key differences between a happy life and a meaningful life. *The Journal of Positive Psychology*, 8(6), 505–516.
- Beck, A. T., Ward, C., & Mendelson, M. (1961). Beck depression inventory (BDI). *Arch Gen Psychiatry*, 4(6), 561-571.
- Berrington, A. (2004). Perpetual postponers? Women's, men's and couple's fertility intentions and subsequent fertility behaviour. *Population trends*, 117, 9-19.
- Berry, B. J., & Okulicz-Kozaryn, A. (2009). Dissatisfaction with city life: A new look at some old questions. *Cities*, 26(3), 117-124.
- Bertermann, A., Kamhöfer, D. A., & Schildberg-Hörisch, H. (2023). *More education does make you happier-unless you are unemployed* (No. 406). DICE Discussion Paper.
- Blackstone, A., & Stewart, M. D. (2012). Choosing to be childfree: Research on the decision not to parent. *Sociology Compass*, 6(9), 718-727.
- Blackstone, A., & Stewart, M. D. (2016). “There’s More Thinking to Decide.” *The Family Journal*, 24(3), 296–303.
- Blanchflower, D. G., & Clark, A. E. (2021). Children, unhappiness and family finances. *Journal of Population Economics*, 34(2), 625-653.
- Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (2008). Is well-being U-shaped over the life cycle?. *Social science & medicine*, 66(8), 1733-1749.
- Buchanan, J., Summerville, A., Lehmann, J., & Reb, J. (2016). The Regret Elements Scale: Distinguishing the affective and cognitive components of regret. *Judgment and Decision making*, 11(3), 275-286.

- Buhr, P., & Huinink, J. (2017). Why childless men and women give up on having children. *European Journal of Population*, 33(4), 585-606.
- Caporale, G. M., Georgellis, Y., Tsitsianis, N., & Yin, Y. P. (2009). Income and happiness across Europe: Do reference values matter?. *Journal of Economic Psychology*, 30(1), 42-51.
- Carey, G. E., Graham, M., Shelley, J., & Taket, A. (2009). 10 Discourse, power and exclusion: The experiences of childless women. In *Theorising social exclusion* (pp. 137-143). Routledge.
- Cheung, H. Y., & Chan, A. W. (2009). The effect of education on life satisfaction across countries. *Alberta Journal of Educational Research*, 55(1).
- Chudnovskaya, M. (2019). Trends in childlessness among highly educated men in Sweden. *European Journal of Population*, 35(5), 939-958.
- Cicchetti D. & Cohen D. (Eds.), *Developmental psychopathology: Vol. 1: Theory and*
- Clark, A. E., Diener, E., Georgellis, Y., & Lucas, R. E. (2008). Lags and leads in life satisfaction: A test of the baseline hypothesis. *The Economic Journal*, 118(529), F222-F243.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cohen, K., & Cairns, D. (2012). Is searching for meaning in life associated with reduced subjective well-being? Confirmation and possible moderators. *Journal of happiness studies*, 13(2), 313-331.
- Corbett, L. (2018). Other than mother: the impact of voluntary childlessness on meaning in life, and the potential for positive childfree living. *International Journal of Existential Psychology and Psychotherapy*, 7(2), 20.

- Crescioni, A. W., & Baumeister, R. F. (2013). The Four Needs for Meaning, the Value Gap, and How (and Whether) Society Can Fill the Void. *The Experience of Meaning in Life*, 3–15.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Dahmann, S. C., & Schnitzlein, D. D. (2019). No evidence for a protective effect of education on mental health. *Social Science & Medicine*, 241, 112584.
- Deaton, A. (2008). Income, health, and well-being around the world: Evidence from the Gallup World Poll. *Journal of Economic perspectives*, 22(2), 53-72.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542.
- Diener, E., & Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological science*, 13(1), 81-84.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. and Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75
- Downey, D. B. (2001). Number of siblings and intellectual development: The resource dilution explanation. *American psychologist*, 56(6-7), 497.
- Downey, D. B., & Cao, R. (2024). Number of siblings and mental health among adolescents: evidence from the US and China. *Journal of Family Issues*, 45(11), 2822-2850.
- Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological bulletin*, 101(1), 91.
- Erol, P. Ö., & Aloğlu, E. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye'den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*, (35), 77-101.

- Fernández-Ballesteros, R., Zamarrón, M. D., & Ruíz, M. A. (2001). The contribution of socio-demographic and psychosocial factors to life satisfaction. *Ageing & Society*, 21(1), 25-43.
- Fors Connolly, F., & Gärling, T. (2022). Mediators of differences between employed and unemployed in life satisfaction and emotional well-being. *Journal of Happiness Studies*, 23(4), 1637-1651.
- Frankl, V. E. (1963). *Man's search for meaning: An introduction to logotherapy*. New York: Washington Square Press.
- Frankl, V. E. (1985). *Man's search for meaning*. Simon and Schuster.
- Frankl, V. E., Batthyány, A. E., & Hallowell, D. T. (2010). *The feeling of meaninglessness: A challenge to psychotherapy and philosophy*. Marquette University Press.
- Galambos, N. L., Fang, S., Krahn, H. J., Johnson, M. D., & Lachman, M. E. (2015). Up, not down: The age curve in happiness from early adulthood to midlife in two longitudinal studies. *Developmental psychology*, 51(11), 1664.
- Geçtan, E. (1974). Varoluşçu psikolojinin temel ilkeleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 7(1), 13-17.
- Glenn, E. (1994) Social constructions of mothering: A thematic overview. In E. Glenn, G. Chang & L. Forcey (eds) *Mothering: Ideology, Experience and Agency*. London: Routledge.
- Glenn, E. N. (2016). Social constructions of mothering: A thematic overview. *Mothering*, 1- 29.
- Gmeiner, M. W., & Gschwandtner, A. (2025). The value of pets: the quantifiable impact of pets on life satisfaction. *Social Indicators Research*, 1-39.

- Goleman, D. (2007). Sosyal zeka. İstanbul: Varlık Yayınları, 250.
- Gosling, S. D., Vazire, S., Srivastava, S., & John, O. P. (2004). Should we trust web-based studies? A comparative analysis of six preconceptions about internet questionnaires. *American psychologist*, 59(2), 93.
- Graham, C., & Ruiz Pozuelo, J. (2017). Happiness, stress, and age: How the U curve varies across people and places. *Journal of Population Economics*, 30(1), 225-264.
- Grundström, J., Konttinen, H., Berg, N., & Kiviruusu, O. (2025). Parenthood and changes in self-esteem and meaningfulness during the life course. *Acta Psychologica*, 258, 105245.
- Hadley, R. A. (2021). “No longer invincible”: the impact of involuntary childlessness on older men. *Physical Therapy Reviews*, 26(5), 328–343.
- Hadley, R.A. (2012). Navigating in an uncharted world: How does the desire for fatherhood affect men? *Journal of Fertility Counselling*, 19(1), 12–13.
- Hadley, Robin A. 2019. 'The impact of male involuntary childlessness', *Psychreg Journal of Psychology*, 3: 58-64.DOI:10.5281/zenodo.3236689
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis: Pearson new international edition PDF eBook*. Pearson Higher Ed.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) (3 ed.)*. Thousand Oaks, Sage
- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. II. *Journal of theoretical biology*, 7(1), 17-52.

- Hank, K., & Wagner, M. (2013). Parenthood, marital status and well-being in later life: Evidence from SHARE. *Social Indicators Research*, 114, 639-653.
- Hansen, T. (2012). Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence. *Social indicators research*, 108(1), 29-64.
- Hansen, T., Slagsvold, B., & Moum, T. (2009). Childlessness and psychological well-being in midlife and old age: An examination of parental status effects across a range of outcomes. *Social indicators research*, 94, 343-362.
- Haski-Leventhal, D. (2009). Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 39(3), 271-299.
- Hayes, A. F. (2012, February). PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling.
- Hayes, A. F. (2022). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach (Third).
- Herzog, H. (2011). The impact of pets on human health and psychological well-being: fact, fiction, or hypothesis?. *Current directions in psychological science*, 20(4), 236-239.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Ölçeği'nin bir Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 118-122.
- Hudde, A., & Jacob, M. (2025). Parenthood in Europe: Not More Life Satisfaction, but More Meaning in Life. *Journal of Marriage and Family*.
- Inglehart, R. F. (2013). Changing values among western publics from 1970 to 2006. In *European politics* (pp. 130-146). Routledge.

- Jeffries, S., & Konnert, C. (2002). Regret and psychological well-being among voluntarily and involuntarily childless women and mothers. *The International Journal of Aging and Human Development*, 54(2), 89-106.
- Joshanloo, M., & Jovanović, V. (2020). The relationship between gender and life satisfaction: Analysis across demographic groups and global regions. *Archives of women's mental health*, 23(3), 331-338.
- Kagitcibasi, C. (1982). Changing value of children in Turkey.
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the national academy of sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Keizer, R., Dykstra, P. A., & Poortman, A.-R. (2009). Life Outcomes of Childless Men and Fathers. *European Sociological Review*, 26(1), 1–15.
- Kim, E. S., Whillans, A. V., Lee, M. T., Chen, Y., & VanderWeele, T. J. (2020). Volunteering and subsequent health and well-being in older adults: An outcome-wide longitudinal approach. *American Journal of Preventive Medicine*, 59(2), 176-186.
- Kim, J., Seto, E., Davis, W. E., & Hicks, J. A. (2014). Positive and Existential Psychological Approaches to the Experience of Meaning in Life. *Meaning in Positive and Existential Psychology*, 221–233.
- King LA, Hicks JA, Krull JL, Del Gaiso AK. 2006. Positive affect and the experience of meaning in life. *J. Personal. Soc. Psychol.* 90(1):179–96
- King, L. A., & Hicks, J. A. (2021). The Science of Meaning in Life. *Annual Review of Psychology*, 72(1), 561–584. doi:10.1146/annurev-psych-072420-122921
- Klein, N. (2016). Prosocial behavior increases perceptions of meaning in life. *The Journal of Positive Psychology*, 12(4), 354–361.

- Krahn, H. J., Howard, A. L., & Galambos, N. L. (2015). Exploring or floundering? The meaning of employment and educational fluctuations in emerging adulthood. *Youth & Society, 47*(2), 245-266.
- Krämer, M. D., & Rodgers, J. L. (2020). The impact of having children on domain-specific life satisfaction: A quasi-experimental longitudinal investigation using the Socio-Economic Panel (SOEP) data. *Journal of Personality and Social Psychology, 119*(6), 1497.
- Krebs, D. (1982). Psychological Approaches to Altruism: An Evaluation. *Ethics, 92*(3), 447–458.
- Lachman, M. E., Teshale, S., & Agrigoroaei, S. (2015). Midlife as a pivotal period in the life course: Balancing growth and decline at the crossroads of youth and old age. *International journal of behavioral development, 39*(1), 20-31.
- Lawton, R. N., Gramatki, I., Watt, W., & Fujiwara, D. (2021). Does volunteering make us happier, or are happier people more likely to volunteer? Addressing the problem of reverse causality when estimating the wellbeing impacts of volunteering. *Journal of happiness studies, 22*(2), 599-624.
- Lyons, S. T., Higgins, C. A., & Duxbury, L. (2010). Work values: Development of a new three-dimensional structure based on confirmatory smallest space analysis. *Journal of organizational behavior, 31*(7), 969-1002.
- MacIntyre, A. (1967). Egoism and altruism.
- Mayungbo, O. A. (2016). Gender differences, self esteem and life satisfaction. *African Journal for The Psychological Studies of Social Issues, 19*(2), 1-11.

- McLanahan, S., & Adams, J. (1987). Parenthood and psychological well-being. *Annual review of sociology*, 13(1), 237-257.
- Meier, S., & Stutzer, A. (2008). Is volunteering rewarding in itself?. *Economica*, 75(297), 39-59.
- Meyerson, P., & Tryon, W. W. (2003). Validating Internet research: A test of the psychometric equivalence of Internet and in-person samples. *Behavior research methods, instruments, & computers*, 35(4), 614-620.
- Miettinen, A., Rotkirch, A., Szalma, I., Donno, A., & Tanturri, M. L. (2015). Increasing childlessness in Europe: Time trends and country differences. Families and Societies. Working paper series, 3.
- Mirowski, J., & Ross, C. E. (2003). Social Causes of Psychological Distress (Piscataway, NJ: Transaction). *Deviance and Social Justice*, 309.
- Morse, J. L., & Steger, M. F. (2019). Giving birth to meaning: Understanding parenthood through the psychology of meaning in life. In *Pathways and barriers to parenthood: Existential concerns regarding fertility, pregnancy, and early parenthood* (pp. 1-17). Cham: Springer International Publishing.
- Myrskylä, M., & Margolis, R. (2014). Happiness: Before and after the kids. *Demography*, 51(5), 1843-1866.
- Navarez, J. C. (2017, June). Presence of meaning, search for meaning, and happiness among Filipino college students. In DLSU research Congress.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W., & Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood: Children are associated with more joy than misery. *Psychological science*, 24(1), 3-10.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., & Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of gerontology*.

- Nomaguchi K, Milkie MA. Parenthood and Well-Being: A Decade in Review. *J Marriage Fam.* 2020 Feb;82(1):198-223. doi: 10.1111/jomf.12646. Epub 2020 Jan 5.
- Oğuz, V., & Akyol, A. K. (2015). Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 44(1), ISO 690.
- Pacilli, M. G., Giovannelli, I., Spaccatini, F., Vaes, J., & Barbaranelli, C. (2018). Elective abortion predicts the dehumanization of women and men through the mediation of moral outrage. *Social Psychology*.
- Palaz, S., & Boz, İ. (2008). Üniversite mezunu yetişkinlerin farklı organizasyonlarda gönüllü hizmet vermesini etkileyen faktörler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 95-106.
- Park, K. (2002). Stigma management among the voluntarily childless. *Sociological perspectives*, 45(1), 21-45.
- Park, N., Park, M., & Peterson, C. (2010). When is the search for meaning related to life satisfaction?. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 2(1), 1-13.
- Parslow, R. A., Jorm, A. F., Christensen, H., Rodgers, B., & Jacomb, P. (2005). Pet ownership and health in older adults: Findings from a survey of 2,551 community-based Australians aged 60–64. *Gerontology*, 51(1), 40-47.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment*, 5(2), 164–172.
- Peterson, C., & Park, N. (2014). Meaning and positive psychology. *International Journal of Existential Psychology and Psychotherapy*, 5(1), 2-8.
- Pollmann-Schult, M. (2013). Parenthood and life satisfaction in Germany. *Comparative Population Studies*, 38(1).

- Powdthavee, N., Lekfuangfu, W. N., & Wooden, M. (2015). What's the good of education on our overall quality of life? A simultaneous equation model of education and life satisfaction for Australia. *Journal of behavioral and experimental economics*, 54, 10-21.
- Prudkov, P. N., & Rodina, O. N. (2016). On altruism toward nonhuman animals. *Society & Animals: Journal of Human-Animal Studies*, 24(4), 321–336.
- Richter, E. P., Brähler, E., Stöbel-Richter, Y., Zenger, M., & Berth, H. (2020). The long-lasting impact of unemployment on life satisfaction: results of a longitudinal study over 20 years in East Germany. *Health and Quality of Life Outcomes*, 18(1), 361.
- Riggs, D. W., & Bartholomaeus, C. (2016). “It’s just what you do”: Australian middle-class heterosexual couples negotiating compulsory parenthood. *Feminism & Psychology*, 28(3), 373–389.
- Rushton, J. P., Chrisjohn, R. D., & Fekken, G. C. (1981). The altruistic personality and the self-report altruism scale. *Personality and individual differences*, 2(4), 293-302.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryan, R. M., Deci, E. L., Grolnick, W. S., & LaGuardia, J. G. (2006). The significance of autonomy and autonomy support in psychological development and psychopathology.
- Salinas-Jiménez, M. D. M., Artés, J., & Salinas-Jiménez, J. (2011). Education as a positional good: A life satisfaction approach. *Social indicators research*, 103(3), 409-426.

- Scott, N., & Seglow, J. (2007). *Altruism*. McGraw-Hill Education (UK).
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of positive psychology*, 2(2002), 3-12.
- Shapiro, A. F., & Gottman, J. M. (2000). The Baby and the Marriage: Identifying Factors That Buffer Against Decline in Marital Satisfaction After the First Baby Arrives. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 59-70.
- Shapiro, G., (2014) “Voluntary childlessness: A critical review of the literature”, *Studies in the Maternal* 6(1), 1-15.
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social indicators research*, 5, 475-492.
- Sirgy, M. J. (2012). *The psychology of quality of life: Hedonic well-being, life satisfaction, and eudaimonia* (Vol. 50). Springer science & business media.
- Sørensen, J. F. (2014). Rural–urban differences in life satisfaction: Evidence from the European Union. *Regional Studies*, 48(9), 1451-1466.
- Stegen, H., Switsers, L., & De Donder, L. (2021). Life stories of voluntarily childless older people: A retrospective view on their reasons and experiences. *Journal of Family Issues*, 42(7), 1536-1558.
- Steger, M. F. (2009). *Meaning in life*.
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of counseling psychology*, 53(1), 80.
- Steger, M. F., Kashdan, T. B., Sullivan, B. A., & Lorentz, D. (2008). Understanding the search for meaning in life: Personality, cognitive style, and the dynamic between seeking and experiencing meaning. *Journal of personality*, 76(2), 199-228.

- Steger, M. F., Oishi, S., & Kesebir, S. (2011). Is a life without meaning satisfying? The moderating role of the search for meaning in satisfaction with life judgments. *The Journal of Positive Psychology*, 6(3), 173-180.
- Steger, M.F., Dik, B.J., Duffy, R.D. (2012). Measuring meaningful work: The Work and Meaning Inventory (WAMI). *Journal of Career Assessment*, 20, 322-337.
- Steptoe, A., Deaton, A., & Stone, A. A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The lancet*, 385(9968), 640-648.
- Striessnig, E. (2015). Too educated to be happy? An investigation into the relationship between education and subjective well-being. IIASA Interim Report.
- Stutzer, A., & Frey, B. S. (2006). Does marriage make people happy, or do happy people get married?. *The Journal of Socio-Economics*, 35(2), 326-347.
- Susanlı, Z. B. (2018). Life satisfaction and unemployment in Turkey: evidence from Life Satisfaction Surveys 2004–2013. *Quality & Quantity*, 52(1), 479-499.
- Tanturri, M. L., Mills, M., Rotkirch, A., Sobotka, T., Takács, J., Miettinen, A., ... & Nasiri, D. (2015). State-of-the-art report: Childlessness in Europe. *Families and Societies*, 32, 1-53.
- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tekeş, B. ve Hasta, D. (2015). Özgeciliik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6), 55-75.
- Tella, R. D., MacCulloch, R. J., & Oswald, A. J. (2003). The macroeconomics of happiness. *Review of Economics and Statistics*, 85(4), 809-827.

- Trivers, R. L. (1971). The evolution of reciprocal altruism. *The Quarterly review of biology*, 46(1), 35-57.
- Tucker, J. S. (2006). The new future of motherhood. *Off Our Backs*, 36(2), 32-38.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of marriage and family*, 65(3), 574-583.
- Twenge, J. M., Sherman, R. A., & Lyubomirsky, S. (2016). More happiness for young people and less for mature adults: Time period differences in subjective well-being in the United States, 1972–2014. *Social Psychological and Personality Science*, 7(2), 131-141.
- Van Deurzen, E. (2009). *Everyday mysteries: A handbook of existential psychotherapy*. Routledge.
- Van Tongeren, D. R., Green, J. D., Davis, D. E., Hook, J. N., & Hulsey, T. L. (2015). Prosociality enhances meaning in life. *The Journal of Positive Psychology*, 11(3), 225–236.
- Van Tongeren, D. R., Green, J. D., Davis, D. E., Hook, J. N., & Hulsey, T. L. (2016). Prosociality enhances meaning in life. *The Journal of Positive Psychology*, 11(3), 225-236.
- Veenhoven, R. (1996). Developments in satisfaction-research. *Social indicators research*, 37, 1-46.
- Veevers, J. E. (1979). Voluntary childlessness: A review of issues and evidence. *Marriage & Family Review*, 2(2), 1-26.
- Watling Neal, J., & Neal, Z. P. (2021). Prevalence and characteristics of childfree adults in Michigan (USA). *Plos one*, 16(6), e0252528.

- Wenger, G. C. (2009). Childlessness at the end of life: evidence from rural Wales. *Ageing & Society*, 29(8), 1243-1259.
- Winters, J. V., & Li, Y. (2017). Urbanisation, natural amenities and subjective well-being: Evidence from US counties. *Urban Studies*, 54(8), 1956-1973.
- Yalom, I. *Existential Therapy*. Basic Books, 1980.
- Yu, M., Qiu, T., Liu, C., Cui, Q., & Wu, H. (2020). The mediating role of perceived social support between anxiety symptoms and life satisfaction in pregnant women: a cross-sectional study. *Health and quality of life outcomes*, 18, 1-8.
- Yucel, D., & Yuan, A. V. (2015). Do siblings matter? The effect of siblings on socio-emotional development and educational aspirations among early adolescents. *Child Indicators Research*, 8(3), 671-697.
- Zeelenberg, M., van Dijk, W. W., S.R.Manstead, A., & der Pligt, J. (1998). The Experience of Regret and Disappointment. *Cognition and Emotion*, 12(2), 221–230.
- Zhou, R., Cui, J., & Yin, X. (2024). Children-related factors associated with life satisfaction of urban older adults living alone in China. *Frontiers in Public Health*, 12, 1353052.
- Zika, S., & Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British journal of psychology*, 83(1), 133-145.

EKLER

EK A BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma, Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yağmur Melisa Erkaya tarafından tez çalışması kapsamında yürütülmektedir. Çalışmanın danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Emel Erdoğan üstlenmektedir. Araştırmanın amacı, çocuk sahibi olmanın yaşam doyumu üzerindeki etkisini ve bu ilişkide yaşamda anlamın rolünü incelemektir. Çalışma tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve araştırmaya katılımınız halinde dilediğiniz zaman çalışmadan çekilme hakkınız bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında, sizden bir anket formunu doldurmanız beklenmektedir. Anket yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir ve verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır. Yanıtlarınız yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kimliğinizi belirleyecek hiçbir bilgi paylaşılmayacaktır. Çalışmada yer alan soruların doğru ya da yanlış bir cevabı bulunmamaktadır. Tüm soruları kendi düşünceleriniz ve deneyimlerinize dayanarak içtenlikle yanıtlamanız beklenmektedir.

Herhangi bir sorunuz olması durumunda veya çalışmayla ilgili bilgi almak istediğinizde, Yağmur Melisa Erkaya () adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Araştırmacı İmza

Katılımcı

İmza

EK B SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Doğum tarihiniz:

2. Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

Diğer

3. Medeni Durum:

Bekar

Evli

Diğer (lütfen belirtiniz)

4. Aylık ortalama gelir düzeyiniz?.....

5. Kaç kardeşiniz?.....

6. Çocuğunuz var mı?

Evet

Hayır

7. Eğer çocuğunuz yoksa, bunun sebebi nedir?

Çocuk sahibi olmak istemedim

Çocuk sahibi olmak istedim ancak olmadı

Gelecekte çocuk sahibi olmak istiyorum

Diğer (lütfen belirtiniz)

8. Eğer çocuğunuz varsa, kaç çocuğunuz var?.....

9. İsteyerek mi çocuk sahibi oldunuz?

Evet

Hayır

10. Çocuğunuzun/çocuklarınızın cinsiyeti nedir?

Kız

Erkek

Hem kız hem erkek

11. Çocuğunuzun (çocuklarınızın) yaşı/yaş ortalaması kaçtır?.....

12. Çocuğunuzun fiziksel bir engeli bulunuyor mu?

- Evet
 Hayır

13. Yaşadığınız yer:

- Köy
 İlçe
 Şehir
 Büyükşehir

14. Eğitim düzeyiniz:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

15. Annenizin eğitim düzeyi:

- Okur-yazar değil
 Okur-yazar
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu
 Lisans Mezunu
 Yüksek Lisans Mezunu
 Doktora Mezunu

16. Babanızın eğitim düzeyi:

- Okur-yazar değil
 Okur-yazar
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Mezunu

- Lise Mezunu
- Lisans Mezunu
- Yüksek Lisans Mezunu
- Doktora Mezunu

17. Evcil hayvanınız var mı?

- Evet
- Hayır
- Yok ama düzenli baktığım sokak hayvanları var

18. Bu zamana kadar herhangi bir sosyal sorumluluk veya gönüllülük projesinde yer aldınız mı/ alıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

19. Fiziksel bir engeliniz bulunuyor mu?

- Evet
- Hayır

20. Bugüne kadar kendiniz için herhangi bir profesyonel psikolojik yardım aldınız mı?

- Evet
- Hayır

21. Bugüne kadar doktora giderek herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı?

- Hayır
- Evet (lütfen belirtiniz)

22. Herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandınız mı?

- Evet
- Hayır

EK C YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

Lütfen ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun olan seçeneği seçip işaretleyiniz. Lütfen her ifadeye tek bir yanıt veriniz ve boş bırakmayınız.

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum(3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hiçbir şeyi değiştirmezdim.					

EK D YAŞAMIN ANLAMI ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Benim için tamamen doğru (2) Benim için doğru (3) Benim için biraz doğru (4) Kararsızım ve (5) Benim için biraz doğru değil (6) Benim için doğru değil (7) Benim için hiç doğru değil anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.

1	Yaşamın anlamını biliyorum.	1	2	3	4	5	6	7
2	Yaşamımı anlamlı hissetmemi sağlayacak bir şeyler arıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
3	Her zaman yaşamımın amacını bulmaya çalışıyorum	1	2	3	4	5	6	7
4	Yaşamımın net bir amacı var.	1	2	3	4	5	6	7
5	Yaşamımı neyin anlamlı hale getireceğine ilişkin bir öngörüye sahibim.	1	2	3	4	5	6	7
6	Tatmin edici bir yaşam amacı keşfettim.	1	2	3	4	5	6	7
7	Her zaman yaşamımı anlamlı hissettirecek bir şeyler araştırıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
8	Yaşamım için bir amaç ve misyon arıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9	Yaşamımın net bir amacı yok.	1	2	3	4	5	6	7
10	Yaşamımda anlam arıyorum.	1	2	3	4	5	6	7

EK E ÖZGECİLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen ifadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun olan seçeneği seçip işaretleyiniz. Lütfen her ifadeye tek bir yanıt veriniz ve boş bırakmayınız.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada sırada	Sıklıkla	Her zaman
1. Bir yabancıya aracını kardan çıkarması için yardım ederim.					
2. Bir yabancıya yol tarif ederim.					
3. Bir yabancının parasını bozarım.					
4. Bir hayır işi için para yardımında bulunurum.					
5. İhtiyacı olan ya da benden isteyen bir yabancıya para veririm.					
6. Bir hayır işi için eşya ya da giysi bağışlarım.					
7. Bir hayır işi için gönüllü olarak çalışırım.					
8. Kan bağışlarım.					
9. Bir yabancıya eşyalarımı taşımada yardım ederim. (ör., kitap, koli vb.)					
10. Bir yabancı için asansörün kapısını açık tutarak bekletirim.					
11. Bir sırada (ör., fotokopi makinesi, market vs.) başkasının önüme geçmesine izin veririm.					
12. Bir yabancıyı arabamla bir yere götürürüm.					
13. Bir bankada ya da markette satış sorumlusu benden daha az ücret aldığıında onu uyarırım.					
14. İyi tanımadığım bir komşuma benim için değeri olan bir şeyi ödünç veririm (ör., tabak, araç gereç vs.).					
15. Hayır işi için satılan kart vb. ürünleri iyi bir neden için olduğu düşüncesiyle satın alırım.					

16. Ondan iyi olduğum konularda çok da yakın olmadığım bir okul arkadaşına ödevini yapmasına yardım ederim.					
17. Benden istemese bile komşumun evcil hayvanına ya da çocuğuna karşılık beklemeden bakıveririm.					
18. Yaşlı ya da engelli bir yabancıya caddeyi karşıdan karşıya geçmesi için yardım teklif ederim.					
19. Otobüs ya da metroda ayakta duran bir yabancıya yerimi vermeyi teklif ederim.					
20. Bir tanıdığa evini taşımasında yardım ederim.					

ÖZGEÇMİŞ